

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Examensarbete

Särart och likhet, så vinner ASF legitimitet

En fallstudie om arbetsintegrerande sociala företags etablering.

Författare: Fanny Eriksson &
Emma Alexandersson
Handledare: Peter Hultgren
Examinator: Kerstin Arnesson
Nivå: Kandidatexamen
Ämne: Socialt arbete
Termin: HT17
Kurskod: 2SA47E

Abstract

Authors: Emma Alexandersson & Fanny Eriksson

Assessor: Kertin Arnesson

Supervisor: Peter Hultgren

Title: Differentiation and similarity, how WISE gain legitimacy.

A case study on work integration social enterprises' establishment in the field of work integration.

The aim of this study was to examine how work integration social enterprise (WISE) established their enterprises. To reach the aim we collected data through qualitative interviews from six persons with experience of starting a WISE. Four managers, one executive and one consultant. The research focused on their experience of the enterprises' start up periods. The research shows that the enterprise is searching for legitimacy from its surrounding but in different ways depending who they are interacting with. The research presented in this study also shows four different factors important to WISE in the establishment process; *relations, needs, personal resources* and *the story about WISE*.

Keywords: Social business, WISE, work integration social enterprises.

Nyckelord: Socialt företag, Arbetsintegrerade sociala företag, ASF, etablering.

Tack

Stort tack till de personer som vi fick möjlighet att träffa och intervjuja på Stjärnan. Vi vill även tacka vår handledare Peter Hultgren samt våra studiekamrater som ingått i samma handledningsgrupp för inspiration, hjälp och stöd under tiden för arbetet.

Innehåll

1 Inledning	4
1.1 Syfte och frågeställningar	6
1.2 Avgränsningar	6
2 Kunskapsläge	7
2.1 Begreppsdefinitioner	7
2.2 Uppkomsten av arbetsintegrerande sociala företag	8
2.3 Olika syn på sociala företag samt svårigheter det medför	9
2.4 Etableringsprocesser	11
3 Etableringsprocess som legitimitetsproblem	12
3.1 Isomorfism- om hur organisationerna institutionaliseras i ett fält och när legitimitet	13
3.2 Organisatoriska fält	13
3.3 Institution	14
3.4 Legitimitet	15
3.5 Begränsningar i det teoretiska perspektivet	16
4 Metod	16
4.1 Förförståelse	16
4.2 Kvalitativ metod	17
4.3 Urval, fallstudie och datainsamlingsmetod	18
4.4 Abduktion som tillvägagångssätt i analysarbetet	20
4.5 Trovärdighet och generaliserbarhet	22
4.6 Etiska överväganden	23
4.7 Arbetsfördelning	25
5 Resultat och analys	25
5.1 Behov	26
5.1.1 Behovet av arbetsplatser för deltagargruppen	27
5.1.2 Behovet ut mot privatpersoner	30
5.2 Personliga resurser	33
5.2.1 Personliga erfarenheter	33
5.2.2 Legitimitetsskapande genom karaktär och erfarenhet	35
5.3 Berättelsen	36
5.4 Relationer till andra aktörer	39
5.4.1 Relationen till deltagarna och privatkunder	39
5.4.2 Relationer inom Stjärnan och med andra ASF	40
5.4.3 Relationer till offentliga verksamheter	42
6 Avslutande diskussion och sammanfattning	45
6.1 Stjärnans fält	45
6.2 Främjande & begränsande faktorer	46
6.2.1 Behov	46
6.2.2 Personliga resurser	47
6.2.3 Berättelsen	47

6.2.4 Relationer	47
6.3 Isomorfistiska processer	47
6.4 Framtida forskning och diskussion	48
Referenser	50
Bilagor	I
Bilaga A	I
Bilaga B	III

1 Inledning

Begreppet socialt arbete myntades för cirka hundraåttio år sedan och man började även definiera vilka uppgifter socialt arbete skulle ta sig an. Tidigare hade liknande uppgifter delvis utförts i kvinnoorganisationer och organisationer för filantropi men i slutet på 1800-talet uppkom föreställningar om att det behövdes särskilt utbildad personal för att utföra det sociala arbetet. Socialt arbete blev någonting som professionella utför ofta i större organisationer. Idag ser vi ofta dessa stora och byråkratiska organisationer inom socialt arbete samtidigt som det är mindre vanligt med fria företagare. För att kunna förstå villkoren och förutsättningarna för socialt arbete behöver vi en förståelse för de organisationer var det sociala arbetet organiseras. (Lundström & Sunesson 2016, ss. 300–301)

I Sverige har den offentliga sektorn under 1900-talet haft en mycket stor roll i att tillhandahålla social välfärd för samhällsmedborgarna medan det endast är en liten del av detta arbete som utförs av ideella eller privata organisationer (Gawell 2014). Under 1970-talet riktades stark kritik mot den offentliga sektorn. Kritiken riktade sig bland annat mot hur den offentliga sektorn arbetade med arbetslöshet och arbetsintegrationsfrågor. Vidare under 1980–1990 talet växte sig new public management (NPM) rörelsen stor och genom den menade man bland annat att det inte var av stor vikt i vilken slags organisation eller driftsform (offentlig, privat, kooperativ) socialt arbete utfördes. (Lundström & Sunesson 2016, s. 306). Kritiken som riktades mot den offentliga sektorn ledde till lagförändringar och möjliggjorde bland annat nya sätt att organisera arbetet som syftade till att fler skulle få tillträde till arbetsmarknaden. En av de nya organisationsformerna som växt fram som aktör benämns som arbetsintegrerande sociala företag (ASF) (Hedin, Herlitz, Kuosmanen & Laurelii 2015, ss.11–17).

Sociala företag och så även ASF är en hybrid organisationsform som med marknadens metoder genom att producera och sälja produkter eller tjänster löser olika samhällsproblem. Organisationens målsättning är att öka sociala värden och vinsterna ska återinvesteras i företaget för att kunna utveckla verksamheten. (Yunus 2010) ASF:s syfte är att skapa arbetsplatser för personer som stått långt ifrån arbetsmarknaden eller att fungera som en språngbräda mellan arbetslöshet och integration på arbetsmarknaden. Detta genom att individer som står långt ifrån den reguljära arbetsmarknaden deltar i ASF:s verksamhet och får den utbildning, handledning och sociala stöd som hen behöver för att kunna arbeta. (Hedin et al. 2015)

2016 tog regeringen beslut om en treårig satsning på 60 Mkr för att stödja ASF:s sysselsättningsfrämjande insatser. I beslutet står det att ASF kan bidra till ökad

sysselsättning för personer med svag förankring på arbetsmarknaden. Detta önskar regeringen stödja genom att utarbeta ett nationellt program för att främja utvecklingen av ASF. (Regeringen 2016) Satsningen kan tolkas som att regeringen har förtroende för ASF i arbetet för att ge fler personer möjlighet till arbete. Och visar också på hur välfärdsarbetet idag alltmer kommit att utövas genom skilda organisationsformer.

För att få förståelse för arbetsintegrerande socialt arbete, de villkor och förutsättningar arbetet har, behövs kunskap om organisationerna där arbetet utförs och vad som påverkar dessa organisationers handlande. I dagsläget finns det kunskap om hur vinstdrivande företag startar upp en verksamhet och även hur motsvarande arbetsprocesser ser ut i de offentliga verksamheterna. Men vad vet vi egentligen om hur processen ser ut för ett ASF som önskar etablera sig, inte bara på marknaden, utan även som en del av välfärden?

Studier som gjorts om sociala företag har visat att det finns svårigheter som skiljer sig mot de svårigheter privata företag stöter på. En stor del handlar om att det finns en osäkerhet bland offentliga och privata aktörer om vad sociala företag är och vad som kännetecknar dem (Galvin och Iannotti 2015). I Sverige finns idag inte heller någon lagstiftning eller utbredd certifiering specifik för ASF utan det mest frekvent använda riktmärket vi funnit kommer från regeringens handlingsplan för ASF från 2010. Här beskrivs övergripande kriterier som dessa företag ska uppfylla (se begreppsdefinition). Det kan trots kriterierna vara svårt att förstå vad gränsen går och när ett företag får kalla sig för ASF (Hedin et al. 2015, ss. 30-35). Detta försvårar möjligheten att legitimera sitt arbete på marknaden och försvårar samarbete med andra parter inom fältet så som investerare, kunder eller offentliga myndigheter.

Utöver utmaningen att legitimera sitt arbete kan vi genom tidigare forskning även se att det finns svårigheter med att bedriva en verksamhet som främst arbetar mot ett socialt mål men konkurrerar med privata företag. Detta eftersom sociala företag oftast riktar sig mot mindre lönsamma områden på marknaden och beskattas på samma sätt som kommersiella företag, som drivs med andra förutsättningar. Även detta bidrar till svårigheterna för sociala företag att få bärighet i sin ekonomi. (Petrella & Richez-Battesti 2016; Galvin och Iannotti 2015)

Forskning om etablering av privata kommersiella företag har vidare funnit att den samhälleliga kontexten och miljön är av stor vikt för att ett företag ska kunna ta sig in på en ny marknad. Detta kan handla om politiska, rättsliga, historiska eller kulturella faktorer. Av vikt är även relationerna till andra aktörer så som kunder, leverantörer,

konkurrenter och myndigheter. Detta kontaktnät kan sedan användas för att samarbeta, byta information och resurser för att stärka företaget. (Ghauri & Holstius 1996)

I forskningen kan vi alltså hitta viktiga faktorer för kommersiella företag i deras etableringsprocess, men vi kan se en avsaknad av studier inriktade på sociala företag. Sociala företag skiljer sig som vi tidigare påpekat från kommersiella företag, varpå vi ställer oss frågan hur etableringsprocessen och legitimitetsskapandet ser ut för sociala företag. För att förstå vilken plats sociala företag fyller på välfärdsarenan vill vi i denna studie undersöka deras insteg på det organisatoriska fält som idag är etablerat kring arbetslivsinriktade insatser.

1.1 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att skapa förståelse för hur sociala företag etablerar sig och vinner legitimitet inom fältet för arbetsintegrerande socialt arbete.

- Vad kännetecknar etableringsprocessen för arbetsintegrerande sociala företag?
- Vilka främjande och begränsande faktorer möter arbetsintegrerande sociala företag i en etableringsprocess?
- Hur vinner arbetsintegrerande sociala företag legitimitet från andra aktörer inom fältet för arbetsintegrerande socialt arbete?

1.2 Avgränsningar

Vi har valt att studera ett arbetsintegrerande socialt företag (ASF) som vi vidare kommer att benämna som Stjärnan. Stjärnans verksamhet kommer vidare att beskrivas i metodkapitlet. Vi har valt ASF eftersom de arbetar utifrån sociala mål som inte bara anses vara ett samhällsproblem utan även starkt kopplat till sociala problem såsom utanförskap och arbetslöshet. Vi har valt att studera etableringsprocessen och uppstarten av Stjärnans verksamheter. Detta eftersom uppstarten är en tid där företagen stöter på flertalet utmaningar för att ta sig en plats inom fältet av arbetsintegrerande organisationer. Genom att studera ett ASF som har erfarenheter av att starta upp ett flertal olika verksamheter kan vi dra nytta av deras erfarenhetsutbyten sinsemellan vilket hjälpt oss att få en fördjupad insyn utifrån deras lärdomar av etableringsprocessen.

2 Kunskapsläge

I första delen av detta kapitel redogör vi för viktiga begrepp för studien. Efter det presenteras ett urval av tidigare forskning som rör etableringen av sociala företag. I det första avsnittet av forskningsöversikten ges en kort bakgrund kring vad som påverkat uppkomsten av sociala företag i såväl Sverige som andra europeiska länder som tidigt var med och utvecklade området. Efter visar vi hur sociala företag beskrivs i tidigare forskning då begreppet som sådant, historiskt och kontextuellt, har getts olika betydelser samt de svårigheter som forskare har sett att sociala företag står inför. Till sist redovisar vi några faktorer för etablering som forskning visat vara av vikt.

2.1 Begreppsdefinitioner

ASF

Forskningen om sociala företag rymmer flera olika förståelser för vad som egentligen menas med ASF. Därför presenterar vi här Näringsdepartementets definition som en utgångspunkt samt för att visa vad vi utgått från när vi sökt ett passande ASF för vår studie. Näringsdepartementets definition är de offentliga utlåtandet av statliga eller kommunala verksamheter som i dagsläget finns för att definiera vad ett ASF är.

Sociala företag inriktar sig på olika samhällsliga problem, exempelvis fattigdomsbekämpning, social gemenskap eller förebyggande arbete för sociala problem. En alltmär vanlig inriktning på sociala företag i Sverige är arbetsintegrerande sociala företag. I handlingsplanen från Näringsdepartementet som Regeringen fastlade 2010 finns en definition presenterad, denna kommer vi använda för att definiera vad ett ASF är. Grunden i Näringsdepartementets definition är att företaget ska producera och sälja varor och/eller tjänster. Utöver detta ska ett ASF enligt Näringsdepartementet uppfylla fyra kriterier:

(1) ASF övergripande ändamålen ska fokusera på att integrera personer med stora svårigheter att skaffa eller behålla ett arbete. Företaget ska också (2) skapa delaktighet för medarbetarna, genom exempelvis ägande. Det tredje (3) kriteriet Näringsdepartementets handlingsplan beskriver för ASF är att eventuella vinster i huvudsak ska återinvesteras i enlighet med verksamhetens ändamål. Företagen kan alltså sträva efter att skapa ett överskott men detta överskott ska återinvesteras i den egna verksamheten eller liknande verksamhet för det sociala ändamålet de arbetar för. Det sista kriteriet (4) är att företagen ska vara organisatoriskt fristående från offentlig verksamhet. Företagen kan vara leverantör för och samarbeta med offentlig verksamhet och stödja dem, men de kan inte vara med-

lemmar i eller äga företaget. Det finns inget krav på organisationsform, utan sociala företag kan verka genom exempelvis stiftelser, aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning, ekonomiska föreningar eller ideella föreningar. (Näringsdepartementet 2010)

Etablering

När vi sökte i litteratur för entreprenörskap och ekonomi fann vi ingen tydlig definition eller avgränsning för vad företagsetablering är eller när ett företag anses vara etablerat. Vi fann inte heller någon forskning kring när ett ASF är etablerat och därmed inte heller någon definition. Men enligt nationalencyklopedin betyder etablering av ett företag (företagsetablering) "igångsättande av en ny affärsdrivande verksamhet." (Nationalencyklopedin 2018). Denna förklaring av ordet företagsetablering, som vi kommer skriva ut och förkorta som etablering, är den vi kommer att utgå från i denna studie.

2.2 Uppkomsten av arbetsintegrerande sociala företag

Sverige är inte det första landet som utvecklar denna typ av företag. Tidigare uppkom ASF i bland annat i Italien och Frankrike. Nedan presenteras en kort inblick i hur ASF har utvecklats i Frankrike som följs av en beskrivning av uppkomsten av ASF i Sverige.

I Frankrike började arbetsintegrerande sociala företag bildas redan under 1960-talet. ASF uppkom som en motreaktion på statens passivitet och otillräcklighet under en tid då arbetslösheten ökade och en större grupp människor blev exkluderade från arbetsmarknaden. Idag är flertalet olika former av ASF-verksamheter subventionerade och stöds av franska staten. Intentionen är att främja integrering på arbetsmarknaden för personer med sociala eller yrkesmässiga svårigheter. (Petrella & Richez-Battesti 2016)

Det som Francesca Petrella & Nadin Richez-Battesti har funnit begränsar ASF-verksamheter har handlat om att företagen och deras tjänster beskattas på samma sätt som kommersiella företag, trots att de har andra förutsättningar. Artikelförfattarna påvisar även att ett företag med flera samverkande intressenter blir mer komplext men att paraplyorganisationer och samverkan mellan företag kan stärka dem. En annan styrka för företagen är att kunderna tar hänsyn till och väljer dem som leverantörer av anledningen att de vill stödja deras sociala mål eller främja en lokal aktör. (ibid.)

Senare har även dessa strömningar nått Sverige. Malin Gawell har i en svensk kontext studerat och utvärderat sociala företag. I artikeln *Social entrepreneurship and the negotiation of emerging social enterprise markets* (2014) har hon fokuserat på att kritiskt granska hur sociala företag och offentlig förvaltning relaterar till varandra i en tid

då det privata och ideella tar mer och mer plats på välfärdsarenan. Artikeln ger oss en översyn av politiska strömningar som skapat utrymme för nya aktörer på välfärdsarenan efter den starka välfärdsstaten organiserad genom offentliga verksamheter. På 1990-talet stadgades en lag om offentlig upphandling i Sverige som kom att öppna upp för privatisering av skolor, hälsovård, äldreomsorg. Privata aktörer inbjöds delta i välfärdsarbetet, men små och icke-vinstdrivna företag får svårt att konkurrera då det ofta handlar om stora kontrakt. Senare har det underlättats även för mindre och icke-vinstdrivande (såsom sociala företag ofta är) företag att träda in inom fältet genom samarbete med det offentliga. Samarbetet med det offentliga är av stor betydelse för många sociala företag då de ofta verkar genom att bidra med tjänster på uppdrag av eller istället för insatser från det offentliga. Politiska beslut har idag gjort det teoretiskt möjligt att konkurrera med offentliga och privata verksamheter för att utföra välfärdstjänster. Men en stor del av välfärdstjänsterna är fortsatt finansierade av offentliga myndigheter vilket också betyder att det är de offentliga myndigheterna som till största del har makten att besluta om vilka aktörer som får utföra välfärdstjänster. Gawell menar även att maktförhållandena mellan dessa aktörer är invecklade. (Gawell 2014)

Sociala företag är beroende av deras sammanhang samt vilka möjligheter och vilket utrymme som ges. Utöver offentliga myndigheter pekar Gawell även på betydelsen kommersiella företagen har för vilken roll de sociala företagen kan anta, att även de sätter ramarna för ASF utrymme. (ibid.) Uppkomsten av ASF i Sverige kan vi då förstå som beroende av vilka möjligheter och vilket utrymme som ges av marknad och det offentliga.

2.3 Olika syn på sociala företag samt svårigheter det medför

Ulrika Levanders avhandling om arbetsintegrerande sociala företag gavs ut 2011. Hon har i tidigare studier (Levander 2008, 2009) visat hur sociala företag arbetar och växt fram i Sverige vilket bidragit till en ökad förståelse i området. I avhandlingen *Utanförskap på entreprenad, diskurser om sociala företag* beskriver hon arbetsintegrerande sociala företag som en ny välfärdsaktör inom fältet för socialt arbete och i avhandlingen visar hon på och resonerar för hur sociala företag konstrueras och förstås i en svensk kontext. (Levander 2011)

Ur sitt insamlade material kunde Levander utläsa att hennes respondenter hade en enhetlig uppfattning om att sociala företag drivs av sociala mål och bedriver handel med varor och tjänster. Respondenterna beskrev sociala företag som en universallösning och förväntades ta sig an allomfattande och djupt rotade sociala problem. Hon kunde

även se två huvudsakliga typer av ASF beskrivet i materialet. Den ena la mer fokus på företaget som lösning för individerna. I företaget skulle de bidragsberoende eller personer med bristande förankring på marknaden självförverkligas och integreras. Den andra typen av ASF ägs av arbetarna och här ses företaget som ett medel för individerna att själva skapa nya lösningar för deras behov. Sociala företag från båda de olika beskrivningarna ses som organisationer som samhället har förtroende för (ibid.). Men det finns även röster som påtalar de svårigheter som arbetet stöter på.

Forskning kring hur sociala företag arbetar och vilka svårigheter som uppkommer i deras försök att uppfylla de höga förväntningar som ställts har bland annat gjorts av Michael D Galvin och Lora Iannotti (2015). I artikeln redovisar Galvin och Iannotti sitt studieresultat om hur sociala företag utvecklas och vilka faktorer som anses vara försvårande. Artikelförfattarna konstaterar att det råder en osäkerhet hos många om de sociala företagens karaktär, vad som skiljer dem från icke statliga organisationer och privata vinstdrivande bolag. Företagsformen menar de kan förvilla många. Detta delvis för att företagen använder sig av traditionella strategier och modeller för affärsverksamhet för att uppnå filantropiska ändamål. Hur företagen ser ut och är formade är väldigt olika från fall till fall vilket gör det svårt att tydligt måla upp en generell bild av hur sociala företag ser ut och verkar. Galvin och Iannotti menar att de företag som studerats och redovisas i artikeln haft svårigheter att bedriva verksamheten så att den blir ekonomiskt genomförbar. De tror att sociala företag antingen måste hitta mycket lönsamma kommersiella nischer som också ger betydande sociala förändringar eller arbeta med flera olika produkter för att nå sina mål. Samtidigt som de delvis försörjer företaget genom bidrag och donationer för att bibehålla ekonomin i företaget. (Galvin & Iannotti 2015)

Galvin och Iannotti (2015) diskuterar även företagens svårigheter och begränsningar med att nå ut och arbeta med de mest utsatta i samhället. Detta då de mest utsatta grupperna ger en begränsad kapacitet för företaget att rent ekonomiskt kunna överleva. Det är endast vissa typer av sociala problem som erkänns, premieras och ges stöd med resurser för att sociala företag ska kunna bedriva arbete mot problemet. Galvin och Iannotti menar att sociala företag inte naturligt har denna position i fältet för socialt arbete utan att denna ofta antas av organisationer som främst drivs av donationer och frivilligt arbetande. Galvin och Iannotti tror att detta i framtiden kan göra det svårt för sociala företags arbete då arbetet mot det sociala målet även måste bli ekonomiskt genomförbart. Vilket kan leda till att sociala företag tvingas arbeta mer likt kommersiella företag eller att de hindras att arbeta med de som är i mest behov av hjälp (ibid, s. 439).

2.4 Etableringsprocesser

För att få en bakgrund och förståelse för vad som kännetecknar etableringsprocesser har vi här valt att presentera några studier om hur etablering kan se ut på olika områden. Då det finns en avsaknad av studier om hur etableringsprocessen av arbetsintegrerande sociala företag sker presenterar vi i avsnittet två artiklar där volontärarbete gjorts till en affärsverksamhet samt även hur en etablering för traditionella vinstdrivande bolag ser ut.

Cecilia Jonsson framlade 2012 sin doktorsavhandling i socialt arbete vid Institutionen för socialt arbete vid Linnéuniversitetet. I avhandlingen presenterar Jonsson hur kommersiellt volontärarbete uppkommit och etablerats i Sverige. Hon pekar ut några avgörande faktorer som tillsammans förklarar hur de tagit sig in på sitt organisatoriska fält. (Johansson 2012)

Även om ASF:s arbete i sig inte liknar det arbete som kommersiellt volontärarbete innebär vill vi ta med oss några av de faktorer som Jonsson kommit fram till. Detta för att få förståelse för hur en organisation som inte följer den traditionella mallen (i detta fall av att vara ekonomiskt kostnadsfritt volontärt arbete) kan etableras inom ett fält som präglats av värden där det setts som omoraliskt att tjäna pengar på människors lidande. Vi tror att dessa faktorer kan vara behjälpliga som bakgrund och för att överföra på ASF etablering då de båda behandlar uppkomsten av företag som går från en typ av organisering ur frivilligorganisation eller offentlig organisering till företagande.

Vi kommer här att presentera några av de faktorer som Jonsson kunde se var av vikt för kommersiellt volontärarbets etablering inom fältet. Vi har valt de faktorer som även kan vara aktuella för ASF, som kan hjälpa oss förstå deras process och valt bort de som var mer specifika för volontärarbete.

(1) Organisationens marknadsföring och spridning stöds om det sedan tidigare finns en känd berättelse och förståelse om vad deras arbete innebär. Att personer inom och utanför fältet har en föräning om vad deras arbete innebär gör det lättare att sprida berättelsen till en större kundgrupp.

(2) För att tjänsten eller produkten ska kunna spridas visar det sig även vara av vikt att företagen startade i en tid då de kunde ses som legitima av omgivningen, att det finns en acceptans för sättet de arbetar på. För de kommersiella volontärbyråernas organisation var det av vikt att nyliberala strömningar präglade samhället.

(3) Tilltron och öppenheten till nya organisationsformer och sätt att arbeta på skapas och stärks om det finns rykten om en misstro till tidigare etablerade organisationer och hur de

organiserat sitt arbete. Rykten som gör att personer lockas till de nya lösningarna istället. (Johansson 2012) I ASFs fall kan de komma att gynnas av kritiken som riktats mot de offentliga verksamheterna som Gawell påvisar i sin forskning (jmf Gawell 2014).

(4) Av vikt för att dessa företag skulle kunna sälja sin tjänst kunde hon även se faktorer som att företagets tjänst hade tillräckligt hög status för att personer skulle vara villiga att betala för deras tjänst samt att den kundgrupp de riktat sig till var tillräckligt stor. (Johansson 2012) Nedan kommer vi att presentera en studie som gjorts på hur traditionell affärsverksamhet etablering kan se ut.

Pervez N. Ghauri & Karin Holstius (1996) har i en studie om företags insteg på en ny marknad utomlands påvisat flera viktiga faktorer för företagsetablering. De menar att företag som ska starta upp en ny verksamhet stöter på olika svårigheter som behöver hanteras. De anser att det är av vikt för etableringen att företaget har byggt upp starka kontakter och relationer med aktörer på marknaden. Dessa relationer med exempelvis kunder, leverantörer, konkurrenter och myndigheter kan stärka företaget på så sätt att de kan utbyta information och resurser dem emellan. De menar även att det är av vikt att innan företaget startar, analysera driftsmöjligheterna och ha god koll på miljön och marknaden runtom dem. Andra faktorer som påverkar etableringen kan finnas i miljön som enligt artikelförfattarna består av politiska, rättsliga och historiska/kulturella faktorer och förutsättningar. (Ghauri & Holstius 1996)

Efter denna översyn av kunskapsläget om socialt företagande och etableringsprocesser kan vi se att begreppen ofta är övergripande och svårdefinierade samt att sociala företag fortfarande har svårigheter att ta sig in och bibehålla sin position inom fältet. Mot bakgrund av det som Galvin och Ianotti samt Petrella och Richez-Battesti har identifierat kring begränsande och främjande faktorer i Frankrike och USA vill vi nu föra deras resonemang vidare och studera vad som kännetecknar etableringen av ASF i en svensk kontext då dessa länders uppbyggnad av välfärden skiljer sig.

3 Etableringsprocess som legitimitetsproblem

I detta kapitel kommer vi att presentera vår för studien valda teori, den ny institutionella organisationsteorin. Den ny institutionella organisationsteorin kan ge oss stöd för att förstå hur företagen vinner legitimitet av omgivningen vilket högsta vikt för etableringen. Med legitimiteten följer nämligen resurser som företaget är i behov av, så som deltagare, ekonomiska medel, inkomster från privatkunder och möjlighet till inflytande (jmf DiMaggio & Powell 1983). Utan dessa resurser överlever och etableras inte företaget. I ASF

fall handlar detta bland annat om att av omgivningen anses vara en aktör som löser det sociala problemet, att de har beskrivit problemet på ett sätt som verkar rimligt.

Vi har använt oss av DiMaggio och Powell (1983) klassiska verk *The iron cage revisited* som beskriver grunden av ny institutionell organisationsteori och har kompletterat med några framstående forskare, främst Ulla Eriksson-Zetterquist och Roine Johansson, som både använt sig av ny institutionell organisationsteori i sin egen forskning samt skrivit läroböcker om teorin.

3.1 Isomorfism- om hur organisationerna institutionaliseras i ett fält och når legitimitet

Paul J. DiMaggio och Walter W. Powell har bidragit med ett flertal viktiga artiklar och böcker för uppbyggnaden av den ny institutionella teorin. De menar att då ett organisatoriskt fält etableras, skapas en homogenisering av de organisationer som befinner sig i fältet. (DiMaggio & Powell 1983) Deras klassiska artikel tog sitt avstamp i frågorna; hur kommer det sig att organisationer är så lika varandra? Varför finns det så stor homogenitet kring organisatoriska former?

Det begrepp DiMaggio och Powell använder sig av för att beskriva hur denna process av homogenisering sker är "isomorfism". De menar att institutionell isomorfism tydliggör hur homogeniseringen sker på marknader där legitimitet och politisk makt spelar in. Institutionell isomorfism är uppdelat i tre begrepp; normativ, tvingande och mimetisk isomorfism. Tillsammans beskriver de den process som sker då organisationer blir mer och mer lika varandra. (ibid.) Vi presenterar i detta avsnitt en rad begrepp från den ny institutionella organisationsteorin som sedan relateras till empirin i kapitlet för analys. Vi börjar med att beskriva vad DiMaggio och Powell menar med organisatoriskt fält som utgör de arenor för var deras vidare teoribildning utspelar sig. Därefter förklarar vi vad en institution innebär och de för studien relevanta mekanismer som styr homogeniseringsprocessen. Till sist beskriver vi hur homogeniseringen kan bidra till ökad legitimitet för organisationen.

3.2 Organisatoriska fält

Begreppet organisatoriskt fält hjälper oss förstå hur organisationer kan påverka varandra utan att interagera och ha direkt kontakt med varandra. Organisatoriska fält existerar inte objektivt utan är sociala konstruktioner som formas och omformas. Begreppet grundas på föreställningar om vilka organisationer som hör samman och hur de förändras över tiden.

DiMaggio och Powells beskrivning av organisatoriskt fält (som vi i texten benämner som fält eller organisatoriskt fält) lyder:

By organizational field we mean those organizations that, in the aggregate, constitute a recognized area of institutional life: key suppliers, resource and product consumers, regulatory agencies, and other organizations that produce similar services or products. (DiMaggio & Powell 1983, s.148)

DiMaggio och Powell (1983) menar som citatet visar, att organisationer som ägnar sig åt ungefär samma saker utgör ett organisatoriskt fält. Vidare menar dem att dessa fält tenderar att ha liknande form och inre struktur. Inom de olika fälten kan det uppstå maktrelationer. Exempelvis kan en se att de mäktigaste organisationerna stärks genom att de har makten att organisera fältets regler och se till att de följs. Det kan även uppstå en kamp mellan uppdragsgivare om hur ett problem ska definieras eller vilka institutioner som ska påverka organisationerna. Inom fältet görs dessa frågor upp och påverkar de organisationer som innefattas inom fältet (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 76). Organisationerna inom fältet homogeniseras genom vad som kallas institutionalisering. Men vad menar de då med institution?

3.3 Institution

I denna uppsats utgår vi från fältet för arbetsintegrerande insatser och arbetsintegrering som institution. En institution ser vi som en stabil struktur som organisationer befinner sig i och påverkar samt påverkas av. Institutionen består av kollektiva förväntningar och förgivettagna sanningar om hur aktörer inom fältet ska bete sig. Den skapar förutsägbara mönster och sätter normer för hur organisationernas verksamhet bör utformas. Institutioner är långvariga och kan sträcka sig över flera generationer. När nya personer eller organisationer träder in i institutionen tenderar de att anpassa sig till det beteendet som anses lämpligt för omgivningen för att undvika oordning och kaos. (Eriksson-Zetterquist, Kalling & Styhre 2012, ss. 279-280)

En institutions påverkan på tillhörande organisationer kan yttra sig på olika sätt, DiMaggio och Powell har beskrivit tre olika mekanismer som också benämns som isomorfismer. Vi presenterar nedan de två vi valt att använda i denna studie. Den tredje som vi valt bort kräver att vi även samlar information från andra aktörer inom fältet och kunde därför i vårt fall inte hjälpa oss i förståelsen av vårt insamlade material.

Tvingande isomorfism handlar om att starka organisationer och aktörer inom fältet formar mindre aktörer genom att ta beslut om förutsättningar som gäller inom

fältet. Exempelvis har staten en stor påverkan på hur organisationer kan ta plats och formas inom ett fält genom olika lagstiftningar. Staten sitter också på värdefulla resurser för mindre aktörer och kan med resursfördelning reglera organisationer och dess verksamheter inom olika fält. (Johansson 2002)

Mimetisk isomorfism beror på osäkerhet i organisationen eller dess omgivning. Det kan handla om att organisationen saknar kunskap eller erfarenhet av sitt område eller arbets sätt. Osäkerhet kring organisationen mål eller när det uppstår symbolisk osäkerhet kring vad organisationen innebär från omgivningen är också drivkrafter till mimetisk homogenisering. Organisationerna tenderar vid dessa omständigheter att använda generella idéer från större framgångsrika organisationer för att applicera dem i sin verksamhet och på så vis lösa problem. Genom detta vinner de legitimitet då de efterliknar redan erkända organisationer. (DiMaggio & Powell 1983, ss. 151-152)

Men varför är dessa institutionella isomorfismer så starka, varför följer organisationerna dem? Nyinstitutionalismen menar att organisationerna är beroende av social acceptans och legitimitet för sin överlevnad (DiMaggio & Powell 1983).

3.4 Legitimitet

Organisationerna strävar efter säkerhet och legitimitet för att överleva (DiMaggio & Powell 1983). Legitimitet skaffar sig organisationer genom att agera på sätt som inger förtroende från omgivningen. Ett sätt att vinna förtroende får de genom att låta isomorfistiska processer homogenisera organisationen och acceptera institutionens förgivettagna sanningar. Anledningen till att organisationerna följer dessa isomorfismer är både för att isomorfismernas sanningar tas för givna men också för att organisationerna har något att vinna på att institutionaliseras. Genom att likna andra organisationer inom fältet passar de lättare in, det blir lättare att samarbeta och göra transaktioner samt att verka lämpliga att ges kontrakt och få medel från privata eller offentliga finansiärer. (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 82) För att framstå som rationella och nödvändiga samt för att vinna omgivningens legitimitet inkorporerar organisationerna de normer och förgivettaganden (även kallade institutioner) som finns i omgivningen om hur arbetet bör gå till. Men med detta kan det även uppstå problem om en organisation förväntas förhålla sig till olika regler som står i konflikt med varandra. (Eriksson-Zetterquist, Kalling & Styhre 2012, s. 286)

Kopplat till vår studie och ASF kan vi utifrån den nyinstitutionella organisationsteorin förstå att legitimiteten är central för företagets etablering och överlevnad.

Att utan förtroende för verksamheten och dess sätt att arbeta från andra aktörer, får företaget heller inga kunder. Inte heller några deltagare vilket i sin tur betyder ingen måluppfyllnad och inga medel. Som vi diskuterat tidigare vinner aktörer legitimitet genom att anpassa sig till rådande normer och värderingar inom fältet. Men frågan är vad som händer när ett företag likt ASF, som profilerat sig som annorlunda, försöker vinna legitimitet. Annorlunda mot andra vinstdrivande företag, det civila samhället, ideella organisationer och den offentliga verksamheten.

I kapitlet för resultat och analys, kommer vi genom texten granska och ge exempel på hur Stjärnan försöker vinna legitimitet mot de olika aktörerna som finns inom fältet.

3.5 Begränsningar i det teoretiska perspektivet

Ny institutionell organisationsteori har använts frekvent för att analysera vinstdrivande företag. Men då DiMaggio och Powell skrev sin artikel som sedan kom att präglade det vidare arbetet med perspektivet studerade dem inte specifikt ASF eller non profit organisationer utan andra vinstdrivande organisationer. Vi har därför inte någon specifik kunskap om hur nyinstitutionalismen påverkar förståelsen för vårt material. Eller hur faktumet att teorin utvecklats utifrån organisationer med andra mål har påverkat trovärdigheten av vår studie. Vi har trots detta valt nyinstitutionell organisationsteori delvis på grund av avsaknaden av teorier uppbyggda utifrån ASF. Men också då vi ser etableringsprocessen som någonting som inte endast beror på hur den isolerade organisationen agerar utan att etableringen är beroende av aktörer i omgivningen. Detta tänker vi inte skiljer sig åt mot andra organisationer där nyinstitutionell organisationsteori tidigare använts.

En annan begränsning är att vi inte utifrån våra studieobjekt tydligt kan se hur institutionen ser ut utan endast exempel på hur respondenterna anser att institutionen påverkat de ASF vi studerat.

4 Metod

I kapitlet presenteras reflektion om förförståelse. Vi presenterar metodval och genomförande samt för en diskussion om valda metoders förtjänster och begränsningar. Kapitlet avslutas med ett avsnitt av etiska överväganden samt arbetsfördelning.

4.1 Förförståelse

Innan vi påbörjade arbetet med studien hade vi väldigt lite kunskaper om vad sociala företag var eller hur de arbetade. I stort har vi i utbildningen stött på information som

gjort att vi uppmärksammat de många risker med att välfärdstjänster privatiseras, men när vi stötte på sociala företag och de nya tankar och innovationer som där kan skapas utan mål om maximerad vinst blev vi nyfikna och ville lära oss mer.

Dock vill vi skicka med läsaren en reflektion om vår roll och påverkan i studien utifrån Ahrne & Svenssons metodbok, de skriver att samhällsforskaren är en del i det hen forskar om, samhället. Detta för med sig att forskaren har en förförståelse, värderingar och föreställningar som påverkar resultatet. Det innebär också att forskaren och deltagarna i studien påverkas av varandra och att utsagorna i materialet är påverkade av situationen och olika intressen hos deltagarna. (Ahrne & Svensson 2015, ss.8-9) Det som framkommer genom studiens resultat är således inte en given återberättelse om en objektiv sanning utan en tolkning och beskrivning av mönster i utsagorna från respondenterna.

4.2 Kvalitativ metod

För att uppnå syftet med studien som är att skapa förståelse för hur sociala företag etablerar sig och vinner legitimitet inom fältet för arbetsintegrerande socialt arbete har vi använt oss av kvalitativ metod. Detta eftersom Ahrne och Svensson (2015, s.10) beskriver att forskare genom denna metod kan komma fram till att fenomen förekommer, när de förekommer, hur de hänger samman och fungerar. Metoden har således gett oss möjlighet att identifiera viktiga faktorer i en etableringsprocess samt tolka dessa genom studiens valda teori. Med hjälp av etableringsfaktorerna har vi kunnat identifiera och förstå de olika faktorer som främjar eller begränsar sociala företags existens på fältet och även beskriva ASF:s etableringsprocess. Denna metod har i praktiken inneburit för vår studie att vi gjort en djupdykning (inom ramen för studiens tidsbegränsning och resurser) i organisationen Stjärnan, som presenteras vidare under rubriken fallstudie. Det har inneburit att vi kunnat belysa etablering som process genom att vi under en heldag varit närvarande i organisationen och genomfört kvalitativa intervjuer som stärkts genom de intryck vi fått av att vistas i organisationen och möta de respondenter som arbetat med att etablera dessa verksamheter. Vidare skriver Ahrne och Svensson (2015, s.10) att då forskaren är intresserad av hur ofta ett fenomen förekommer eller i hur stor utsträckning det förekommer är en kvantitativ metod mer lämpad. Detta är dock inte avsikten med denna studie men utgör således en begränsning för vad denna studie och vad en med kvalitativ metod kan åstadkomma.

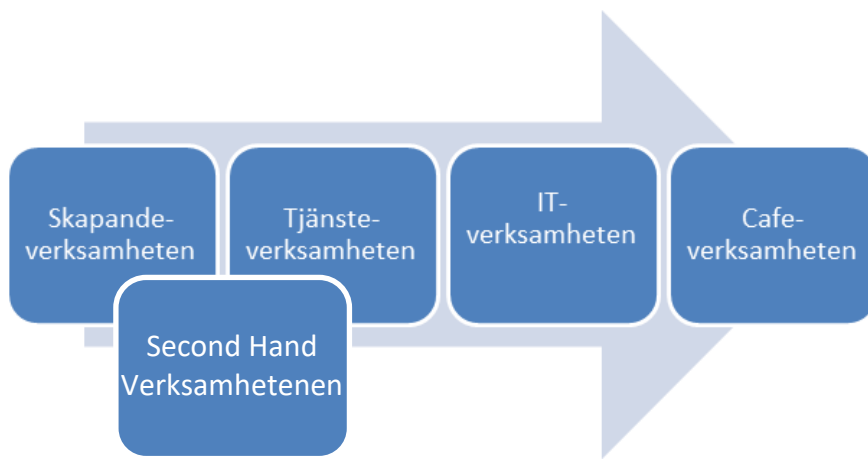
4.3 Urval, fallstudie och datainsamlingsmetod

Denna studie är en fallstudie. Merriam (1994, ss.25-29) definierar fallstudie som en intensiv helhetsinriktad analytisk beskrivning av en enhet eller företeelse så som ett skeende eller en institution. Vidare skriver Merriam (1994, ss. 43-45) att fallstudie som metod är användbar då forskaren är ute just efter att teoretisera och hitta mönster av i sammanhanget betydande faktorer vilket ligger i linje med syftet och resultatet för denna studie. Denna studie blir en avgränsad fallstudie på så vis att vi undersöker färre aspekter av fem verksamheter men inom samma företag. Vi gör en helhetsbeskrivning av de aspekter som studien avser att undersöka vilket bidrar med förståelse av sociala företags plats i fältet och dess etableringsprocess.

Vidare är studiens urval av detta fall vad som kallas ett målinriktat urval, som är en typ av icke-sannolikhetsurval. Målinriktat urval syftar inte till att välja deltagare på ett slumpmässigt vis, utan snarare finna ett för studiens syfte intressant objekt (Bryman 2008, s. 392). Stjärnan ASF som utgör studiens fall hittade vi genom Sofisams¹ lista på deras hemsida över arbetsintegrerande sociala företag. Vi valde Stjärnan ASF på grund av att företaget utgörs av fem verksamheter. Detta såg vi som strategiskt fördelaktigt för syftet av vår studie, då det gett oss möjlighet att titta på etableringsprocesser för flera typer av ASF-verksamheter inom samma fall. I illustrationen (Figur 1) nedan ser vi de fem verksamheter som tillsammans går under namnet Stjärnan. Second hand-verksamheten är för tillfället inte aktiv. I detta arbete skriver vi Stjärnan då vi menar alla de aktiva verksamheterna och i de andra fallen skriver vi vilken av dem vi menar. Stjärnans verksamheter ligger i närheten av en större stad. De har totalt 22 anställda varav 20 är från målgruppen och först kom till Stjärnan som deltagare då de ansetts av arbetsförmedlingen stå långt ifrån arbetsmarknaden eller varit långtidssjukskrivna och placerats hos Stjärnan. Stjärnan uppfyller samtliga av Näringsdepartementets krav för ASF verksamheter.

---

¹ Sofisams webbsida är ämnad att vara ett stöd för de som vill öppna ett ASF samt för myndigheter som köper tjänster av ASF. Hemsidan är ett resultat av ett samarbete mellan Tillväxtverket, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan

Figur 1

Efter det målinriktade urvalet då vi tog kontakt med Stjärnan ASF skedde ett snöbollsurval. Bryman (2011, s.196) beskriver snöbollsurval som att forskaren efter hand kommer i kontakt med eller slussades vidare till de mest relevanta personerna att intervjua inom området. Detta stämmer överens med hur vi kom i kontakt med våra deltagare till studien. Inledningsvis tog vi kontakt med verksamhetsledaren via informationsbrev (Bilag B) som sedan kontaktade och frågade de hon ansåg passa för vår studie. Sex personer totalt ställde upp på intervjuer. Fyra platsansvariga för respektive verksamhet samt verksamhetsledaren och en konsult som varit inblandade i uppstarten av flera av Stjärnans verksamheter. De platsansvariga har varit med av uppstarten av den verksamhet de arbetar i. Respondenterna är alltså personer som varit mycket viktiga vid uppstarten av Stjärnan ASF. Intervjupersonerna har idag olika roller inom företaget men alla började som deltagare och arbetade under uppbyggnaden av nya verksamheter som platsansvariga. Några av de intervjuade har medverkat i etableringen av flera verksamheter. Vi ser ej att de roller de idag har inom företaget har spelat betydande roll på vår studie då de haft liknande roller vid uppstarten som är det vi studerat.

Som datainsamlingsmetod har vi använt kvalitativa semistrukturerade intervjuer. I detta metodologiska tillvägagångssätt styrs strukturen av den generella karaktären på forskningsfrågorna. Bryman menar att när forskaren önskar få information om intervjupersonens perspektiv och erfarenheter kring studiens frågor bör forskaren låta intervju-schemat vara rörligt. Med det avses att ställa öppna eller generella frågor som ger intervjupersonen största möjlighet att svara öppet och fritt om det som enligt denne är relevant i frågan samt att den som intervjuar kan följa med intervjupersonen på detta spår samt ställa relevanta följdfrågor. (Bryman 2008, ss. 412-415) Därför utformade vi ett intervju-

schema med fem olika teman (Bilaga A) och frågor kopplade därtill, men lät intervjupersonerna inom dessa ramar styra intervjun. Teman för interjusemats växte fram genom att vi formulerade frågor som fokuserade på att få ut information att besvara studiens syfte och frågeställningar med. Vi tog inspiration från tidigare gjorda studier rörande ASF, diskuterade läste metodlitteratur om tips på bra sätt att ställa frågor och diskuterade frågor i vår handledningsgrupp. Efterhand reducerades frågorna genom tematisering då vi kunde utesluta frågor som täckte upp samma område. Intervjusemat var också rörligt under studiens gång då vi efterhand märkte vilka frågor som gav mest relevant information och vilka som kunde strykas eller omformuleras.

De fyra första intervjuerna skedde i Stjärnans lokaler under samma dag, de sista två skedde över telefon, en respektive två veckor senare. Studiens författare var båda närvarande vid samtliga intervjuer som tog ca 60 minuter var. Vår heldag i verksamheten bidrog till en helhetsförståelse av företaget då vi fick se alla verksamheter aktiva och då även träffa deltagare. De intervjuer som skedde på plats gav oss möjlighet att även ta in och tolka kroppsspråk. Bryman (2008, s. 208-210) menar att detta är viktigt då osäkerhet hos respondenten kan avhjälpas genom att intervjuaren läser av respondentens kroppsspråk och då kan fylla i eller förtydliga en fråga och på så vis få intervjun att flyta på. Denna fördel föll bort i de två telefonintervjuer som genomförts. Bryman (2008, s. 208-210) skriver dock att närvaron av oss intervjuare också kan påverka de svar respondenterna ger på grund av kön, etnicitet, klass ålder eller bakgrund vilket kan leda till felkällor. Detta tänker vi blev en fördel i intervjuerna som genomfördes per telefon vilka vi också fann fördelaktiga på grund av att de genomfördes senare än intervjuerna på plats. Detta gav oss möjlighet att ställa vidare frågor om delar som i det tidigare materialet varit något otydliga. Då samtliga intervjupersoner varit väl insatta i ämnet och vältaliga har material från samtliga genomförda intervjuer använts i resultatet. Vi har också noterat att telefonintervjuer gav än längre utsagor på ställda frågor vilket vi tänker möjligen kan ha berott på telefonintervjun som metod. Vi transkriberade våra inspelade intervjuer inom två dagar efter de ägt rum. När transkriberingarna var klara startade studiens analysarbete som redogörs i följande avsnitt.

4.4 Abduktion som tillvägagångssätt i analysarbetet

I vår forskningsprocess som helhet och analysarbetet i synnerhet har vi arbetat abduktivt. Fejes och Thornberg skriver att detta är ett arbetssätt som härleder från de två klassiska

resonemangen för slutledning, induktion och deduktion. Induktion samlar enskilda erfarenheter som sedan leder till slutledning medan deduktion från start har en teori eller ett allmänt påstående som bekräftas eller falsifieras utifrån insamlade data (Fejes & Thornberg 2015, ss. 23-28). I vår studie har det inneburit att vi som författare utgått mellan för oss redan kända kunskaper, såsom tidigare forskning eller vår teori men också låtit empirin leda oss fram till slutledningarna i resultatet.

Detta har inneburit att vi haft med oss generell kunskap om etableringsprocesser, genom inläsning av tidigare forskning och vår teori om institutionalisering och legitimitet vilket fungerar som en deduktiv egenskap. De faktorer som presenterats i kapitlet för tidigare forskning som viktiga i en etableringsprocess samt teorin har delvis bekräftats genom denna studie. Samtidigt har arbetet varit induktivt genom att vi låtit intervjuerna utgöras av öppna frågor om etablering. På så sätt kunde också faktorer och mönster identifieras i insamlade data genom att även låta respondenternas utsagor leda vårt analysarbete fram till resultatet.

Vidare i arbetet fram till det presenterade resultatet, har vi jobbat med att sortera och reducera vårt material i flera steg. Rennstam och Wästerfors (2015, ss. 67-69) skriver att sortering av materialet krävs då ett samtal generellt rör sig fram och tillbaka över olika teman vilket gör att viktiga delar i materialet inte är ordnade i en för resultatet fördelaktig följd. Fortsatt skriver Rennstam och Wästerfors att det inte räcker med att sortera materialet (Rennstam & Wästerfors 2015, ss. 67-69, 103-104). Forskaren måste också välja bland de kategorier som hen hittar och finna den berättelse som ska presenteras. Detta stämmer även för vår process. Vi ordnade inledningsvis vårt material i sammanhängande teman utifrån studiens syfte och frågeställningar. Detta främst genom vad som framträdde i materialet men även med hjälp av begrepp från tidigare forskning och studiens analysteori. Exempel på teman har varit "*möjliggörande och begränsande faktorer*" utifrån frågeställningarna, "*isomorfism*" utifrån teorin och "*personliga resurser*" ur materialet. Vidare har vi kodat materialet i flera led tills vi hittade den strukturen för hur materialet slutligen presenteras i resultatet. I det arbetet växte nyckelord fram ur respondenternas utsagor och på så vis har kärnan i materialet och den berättelse studien presenterar växt fram. Efterhand genom kodningsarbetet har vi reducerat materialet under tiden vi skrivit igenom texten.

4.5 Trovärdighet och generaliserbarhet

Företagsetablering i sig är ett väldigt stort område och att kombinera detta med företags insteg i fältet för socialt arbete och vad de har att förhålla sig till inom fältet har gjort att vår uppsats krävt en omfattande presentation av resultat och analys. Omfånget av vad studien behandlar är således stort vilket gjort att vi avvägt att presentera studien med ett överstigande antal ord från rekommendationen i råd och anvisningar.

För att stärka studies trovärdighet kan forskaren använda sig av triangulering. Begreppet som sådant användes från början inom sjöfart för att kunna bestämma sin position genom att förhålla sig till flertalet punkter och på så vis nå ett säkrare svar. Triangulering inom forskning tillämpas genom att forskaren kan använda sig av flera metoder, typer av data, teoretiska perspektiv eller att vara fler forskare i studien (Ahrne & Svensson, 2015, ss.23-28). Vår tanke var att i studien även använda oss av dokument som källa till material. Vi tog del av Stjärnans verksamhetsberättelse, dokument de arbetat med för företagsutveckling och publikt material till deras kunder. Detta har bidragit till vår förståelse av Stjärnan men dessa dokument hjälpte oss inte svara på våra forskningsfrågor och därför är de inte presentade i studien. Om studien hade haft mer resurser och mer omfattande hade vi författare av studien även kunnat söka och använda oss av annat material som dokument eller intervjuer med övriga aktörer i fältet så som politiker, myndigheter och nätverken kring ASF. Detta hade kunnat stärka, avfärda eller ge en annan dimension till de resultat studien nu har. Detta blir dock en chans till vidare forskning.

Vårt material och datainsamlingen som sådan har dock varit fördelaktig på flera vis. Studiens respondenter som vi blev vidare hänvisade till hade chans att avstå men deltog med engagemang. Alla hade erfarenheter relevanta för att kunna ge utsagor som svarat på studiens frågeställningar. Detta resulterade i att vårt material varit både omfångsrikt och innehållsrikt. Till fördel för vår insyn i Stjärnans organisation var vi också på plats i de olika verksamheterna under en hel dag för att se miljön, möta deltagare och anställda.

Vi har genom arbetet varit två författare vilket har gett oss möjlighet att genom varandras ögon få syn på våra egna tankar kring ämnet och med två perspektiv förhoppningsvis förfinat tolkningen och resultatet. Vidare har vi också under arbetets gång varit i kontakt med Lena Lernå som forskat om ASF samt Jesper Johansson som arbetat med utveckling av kompetensutvecklande arbete inom ASF. Vi var också i ett inledande skede av studien på ett nätverksmöte genom Coompanion för olika ASF. I dessa möten har vi

fått goda råd, insyn och förståelse från flera aktörer av relevans för vår studie och på dessa sätt arbetat triangulerande.

I vår sökning efter tidigare forskning har vi genomlyst forskning kring etablering både inom och utanför socialt arbete som verksamhetsområde. Vi använde oss av databaserna Business Source Premier, Social Services Abstract, Social Science Premium Collection och Diva. Sökorden som gav oss uppslag till de artiklar vi sedan kom att använda var: WISE, ASF, social cooperatives, social entrepreneurship, social enterprise. Vid sökning efter tidigare forskning kring ASF och sociala företags etablering har sökresultaten inte varit omfattande och mer behandlat vilka verkningar ASF haft för individer. Vidare presenterar vi en reflektion över studiens generaliserbarhet.

Anssi Peräkylä skriver om generaliserbarhet för fallstudier som ofta ses som ett svårhanterat problem vid kvalitativa studier generellt. Detta då en likt i denna studie oftast går på djupet men inte undersöker hur ofta fenomenen förekommer (Peräkylä, 2011, s. 375). Då denna studie bygger på sex intervjuer om etableringsprocessen för verksamheter under samma företag innebär detta att studiens resultat möjligen men svårigen kan generaliseras på en större kontext och verklighet för sociala företag (jmf. Gobo 2011, s. 29). Detta kan anses som en av studiens svagheter. Delar av vårt resultat stämmer dock överens med den tidigare forskningen som presenterar viktiga faktorer för andra verksamheter i deras etableringsprocess. Vidare tänker vi att då andra ASF existerar i samma fält med aktörer som går under samma politik att deras etableringsprocess kommer ha samma främjande och begränsande faktorer att förhålla sig till. Å andra sidan kan kommunpolitiken te sig olika och möjligen påverka ASF förhållanden annorlunda än i den aktuella kommunen för det ASF vi undersökt. Vidare kan också andra lokala och tillfälliga omständigheter påverka en etableringsprocess. Vi tänker dock att resultaten kan vara till nytta för samhället på så vis att vi genom studien teoretiserar hur en etableringsprocess med främjande och begränsande faktorer kan se ut. Detta kan med kritiskt förnuft användas för utvecklingsarbetet kring ASF och främja förståelsen för ASFs betydelse och påverkan av fältet, men också enskilda som avser att starta upp nya ASF.

4.6 Etiska överväganden

I god forskningssed (Vetenskapsrådet 2017) beskrivs bakgrunden till varför etiska överväganden skall vara en del av forskningsarbeten. Det handlar om att väga olika intressen mot varandra. Det kan vara intressen som ökad kunskap för samhällets nytta, integritetsintresset eller intresset av att skydda människor och miljö från skada. Dessa intressen kan

i forskning ställas emot varandra och därför krävs ett etiskt övervägande. För att i någon mån kunna säkerställa etisk god forskning krävs därför en reflektion och ett övervägande mellan nyttan av studien och de eventuella risker den kan utgöra.

Vidare presenterar Vetenskapsrådet fyra generella principer för samhällsvetenskaplig forskning att förhålla sig till. Dessa benämns som *Informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet* (ibid.). Utifrån dessa gör vi ett övervägande kring vår studie i följande stycken.

Det sociala företaget och intervjupersoner som vi har inhämtat material från har informerats om syfte, vilken roll de kommer ha och användning av studien. De informeras om att deras deltagande var frivilligt, att de hade rätten att avstå från att svara på frågor och att de har rätten att dra sig ur. På detta sätt lever vi upp till kraven för *information* och *samtycke* (jmf Vetenskapsrådet 2017).

Då vår avsikt med studien inte är att behandla enskildas utsagor om sitt inre liv låg vårt fokus inte på att inhämta känslig information om enskilda. I de fall vi ändå fick personlig information frågade vi våra respondenter om de själva uppfattade informationen som känslig. Då studien berör ett företag krävs dock övervägande för att säkerställa att studien inte kommer skada företaget eller dess intressen, eller annars att nyttan överväger denna potentiella skada. Då studien undersöker etableringsprocessen för företaget kan vi tänka oss att framgångsfaktorer eller tillvägagångssätt i etableringsprocessen skulle kunna påverka legitimiteten av det ASF vi undersökt. Detta då det finns förgivet taganden och normer om hur ett socialt företag får eller bör behandla vinst och vad företaget har för primärt syfte. Ingen information av det slaget har framkommit. Dock väljer vi ändå i studien att använda fiktiva namn på såväl företaget som individerna och den ort företaget är beläget i. Detta för att undvika möjlighet till identifikation och att åsamka skada. Vad vi kan se bör företagets riktiga namn inte heller vara av betydande vikt för vår studie.

Allt material har behandlats med största försiktighet och förvaras otillgängligt för obehöriga. På detta sätt har vi tillgodosett *konfidentialitetskravet* (jmf Vetenskapsrådet 2017). Risken att genom forskning komma att skada en organisation möter forskare i organisationsstudier men det är av vikt att vi kan studera även dessa typer av verksamheter för att skapa förståelse inom området. Vår studie menar inte att värdera tillvägagångssätten utan mer belysa hur denna aktör ges och tas plats på välfärdsarenan. Genom de åtgärder vi redovisat för i avsnittet anser vi att vi gjort vad vi kunnat för att säkerställa att företaget inte skadas för att det ska överväga nyttan med studien. *Nyttjandekravet* uppfylls

genom att vi endast kommer att använda vår empiri till denna studie och inte låta det att nyttjas i annat syfte (jmf Vetenskapsrådet 2017).

4.7 Arbetsfördelning

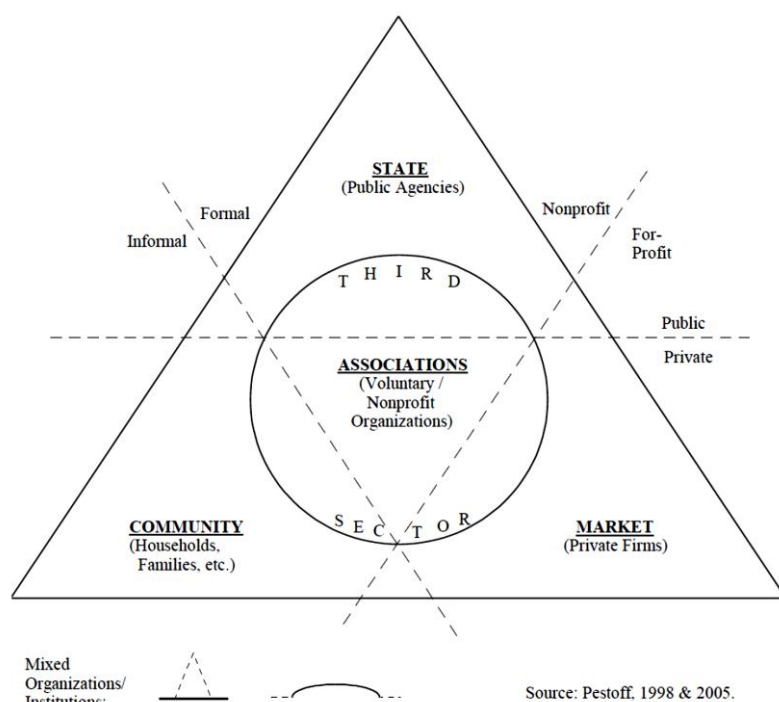
Då vi är två författare till studien står vi båda för den text som presenteras. Vi har dock under arbetets gång fördelat uppgiften där vi tagit olika ansvar för vissa avsnitt i studien. Emma har tagit mer ansvar för metod och att skriva metodologiska överväganden medans Fanny fokuserat på tidigare forskning, vi har under tiden delgett varandra den information vi kommit fram till, läst de texter som ansetts vara relevanta, diskuterat, utvecklat texten och hjälpt varandra med respektive delar. Fanny sökte upp och bokade tider med intervjupersoner. Båda var närvarande vid intervjuerna vars inspelningar sedan delats upp för transkribering. Resterande arbete har vi gjort tillsammans, letat upp lämpliga källor och information som vi båda läst in oss på och diskuterat. Texten har växt fram växelvis. Vi har inte arbetat med samma textdelar samtidigt utan utvecklat de delar som vi för stunden haft inspiration till för att sedan diskutera den skrivna texten och utveckla den tillsammans genom diskussion och omskrivningar.

5 Resultat och analys

I den empiri vi har samlat in har vi kunnat se återkommande mönster och berättelser om viktiga faktorer för etableringen av verksamheterna i vårt studieobjekt, Stjärnan. Vi kommer att presentera fyra viktiga faktorer under följande rubriker: *behov, personliga resurser, berättelsen och relationerna*. Dessa faktorer har växt fram ur vårt material och för några av dem kan vi se tydliga kopplingar till beskrivningar från tidigare forskning som av vikt för etableringen för företag. De fyra presenterade faktorerna svarar således på vår första frågeställning om vad som kännetecknar etableringsprocessen för ASF. I slutet av presentationen av varje faktor har vi sedan sammanfattat främjande och begränsande faktorer som företagen stöter på i sina försök att nå legitimitet inom fältet och etablera sig. På detta vis svarar vi på vår andra frågeställning. Hur ASF vinner social acceptans och legitimitet presenteras löpande i hela resultatdelen vilket besvarar vår tredje frågeställning. Vi kommer under tiden vi presenterar vårt material löpande göra kopplingar till hur vi kan förstå materialet med hjälp av vår teori samt koppla till de resultat vi redovisat i kunskapsöversikten.

För att förtydliga hur Stjärnan skapar legitimitet gentemot de olika aktörerna inom fältet och för att förtydliga de något diffusa gränsdragningarna mellan sektorerna, kommer vi att använda oss av en illustration. Viktor Pestoff (2014) som från

början skapade illustrationen använde den för att visa hur den tredje sektorn eller den sociala ekonomin som ASF kategoriseras under, förhåller sig till stat, marknad och samhälle. Figur 2 visar hur Pestoffs illustration ser ut så som han använt den i sina vetenskapliga artiklar (2014, s.1414). Vi har skapat egna illustrationer som bygger på Pestoffs grundtanke om att tydliggöra relationerna aktörerna emellan för det organisatoriska fältet för arbetsintegration. I texten använder vi dessa för att förtydliga vilka aktörer inom fältet vi för närvarande skriver om. I sammanfattningen kommer vi visa en helt ifylld version av illustrationen som visar vilka aktörer som ingår inom Stjärnans fält utifrån intervjupersonernas utsagor.

Figur 2

5.1 Behov

För att kunna ta plats inom fältet behöver företaget påvisa att de fyller ett behov. De behov som ASF kan fylla består av två delar som är kopplade till de två målen som dessa företag arbetar för. Dels kan de fylla ett behov i arbetet mot sociala problem. Detta gör de genom de alternativa tjänster och arbetsplatser de tillhandahåller för individer som stått långt från arbetsmarknaden som då får en chans till rehabilitering och inkludering. Samtidigt kan de genom deras andra mål fylla ett behov på marknaden genom att producera varor eller tjänster. Här krävs det att de genererar en viss inkomst för att säkra sin överlevnad och stärka den finansiella självständigheten från offentliga myndigheter. Nedan följer citat

och reflektioner om varför behov är en central del i etableringsprocessen samt hur verksamheterna inom Stjärnan har skapat legitimitet inom fältet genom att fylla behov.

5.1.1 Behovet av arbetsplatser för deltagargruppen

Intervjupersonerna beskriver Stjärnans verksamheter som kompletterande till andra insatser eller företag. De beskriver att det finns ett behov av att skapa arbetsplatser i företag där vinstmaximeringen inte är den centrala drivkraften. Intervjupersonerna Erik, Hanna, Sara och John vittnar om en arbetsmarknad som blivit mer slimmad och effektiviserad där alla inte finner sin plats och inte mår bra. ASF beskriver de som ett alternativ där personer dels får arbetsträna för att bygga upp sig själva och sina färdigheter men även som en plats där de kan finna sin roll inom företaget för att eventuellt erbjudas en anställning. De ser också sin verksamhet som en språngbräda mellan utanförskap och integration på arbetsmarknaden.

Det är ju såhär att vi slimmar inte som vanliga företag gör utan vi gör tvärt om, vi skapar ju också arbetsplatser för att folk ska kunna få en chans att komma in i samhället igen och komma in på den vanliga arbetsmarknaden igen. (Hanna)

De beskriver att de anpassar arbetet efter individerna och skapar utrymme för dem att stärkas och utvecklas i sin takt genom exempelvis anpassade tider, arbetsuppgifter eller arbetsträning med handledning. Intervjupersonerna beskriver att de utgår från deltagarna och de anställdas förmågor och intressen när de väljer vilka tjänster de ska utföra. Detta menar intervjupersonerna skiljer ASF från andra vinstmaximerande företag som inte har utrymme att ge samma flexibilitet för sina arbetare. Genom att lyssna till samhällets behov av arbetsplatser för fler och påvisa detta genom det arbetet ASF gör, skapar de legitimitet mot civilsamhället och marknaden. ASF vinner alltså legitimitet genom att särskilja sig från den vinstmaximerande marknaden och låta de sociala målen stå i första rummet. De menar att deras arbetssätt är lämpligt när en person behöver utrymme att läka eller arbeta upp sin arbetsförmåga.

ASF det är anpassning. Individanpassning är enorm jämför med andra. Kommer man till ett vanligt arbete förväntas man göra allt efter vissa ramar. Här bygger vi ramar efter personen och ger dem större chans att bygga upp självförtroende. (John)

John beskriver Stjärnan som ett företag som tar sig an och fyller ett behov i uppgiften att lösa ett växande samhällsproblem, psykisk ohälsa. John beskriver att deras verksamhet kan vara en del i ledet för läkande, att man behöver en plattform där personen efter behandling får exponeras för nya situationer och fortsätta arbeta med sin hälsa även utanför vården i det vardagliga livet.

Men sen också det tar tag i ett samhällsproblem som bara växer och växer. Psykisk ohälsa. [...] Här är ett sätt då att fortsätta exponera eller vad man ska kalla det så efter man stabiliserat med behandling faktiskt kunna jobba vidare på nästa steg. (John)

I den kommun där Stjärnans textila verksamhet startade fanns det tidigare en kommunal textilverksamhet som tillhandahöll sysselsättnings-aktiviteter. Beslutet togs att verksamheten skulle läggas ner och att kommunen enbart skulle arbeta med sådant det var ålagda från lagstiftning att tillhandahålla, såsom daglig verksamhet genom Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Eftersom Stjärnan startade upp sin verksamhet en kort tid efter kommunen la ner sin verksamhet fanns det ett ouppfyllt behov för Stjärnans tjänster.

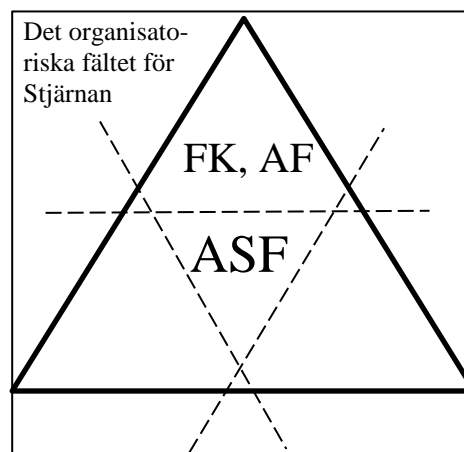
Så vad det handlar om är att kommunen la ner en verksamhet som handlade om det textila och vi öppnade en. Fast vi köpte inte eller tog över den kommunala. Men det var ju en verksamhet som verkligen behövdes i kommunen och i och med att vi startade den textila verksamheten så fick vi per automatik en hel del placeringar hos oss. (Lena)

Genom en handläggare på Arbetsförmedlingen fick Stjärnan senare reda på att det fanns en grupp individer vars intresse kring IT var svåra att matcha med andra arbetsintegrerande verksamheter. Således fanns också ett behov av en arbetsintegrerande verksamhet inriktad på IT. Intervjupersonerna berättar att de öppnade upp denna verksamhet vars behov de sedan tidigare visste fanns och har haft ett jämnt inflöde av individer som deltagit i detta arbete. Detta kan vi se överensstämmer med vad Ghauri & Holstius (1996) presenterat i sin studie där de visar att en analys av driftsmöjligheterna främjar etableringen.

Det har alltid varit jättebra tryck på IT. Det var fullsatt i början och fortsatt ganska mycket deltagare och det säger sig självt, det finns inte många andra IT [...] en bortglömd målgrupp. (John)

Utrymmet på marknaden skapas delvis för att de riktar sig till en annan målgrupp än vad den vinstmaximerande marknaden gör. Stjärnans målgrupp är som vi tidigare nämnt personer som under en längre tid stått utanför arbetsmarknaden. Denna grupp får i dagsläget stöd av offentliga myndigheter och arbetet organiseras av Arbetsförmedlingen (AF) och

Försäkringskassan (FK), därför är dessa två myndigheter Stjärnans största kunder. Från dem får Stjärnan uppdrag att sysselsätta, arbetsträna eller rehabilitera personer vilket genererar ekonomiska medel till företaget. Då kommunen där Stjärnans verksamheter befinner sig har minskat sin egen verksamhet för personer som står utanför arbetsmarknaden utan att problemen har försvunnit finns det fortsatt ett behov av en stödstruktur i kommunen som varken de offentliga eller marknaden fyller.

Samtliga intervjupersoner beskriver att Arbetsförmedlingen i nuläget är högt belastade och att handläggarna har väldigt många personer att placera vilket gör att vissa personer får vänta en längre tid innan de får komma ut och arbeta i till exempel Stjärnans verksamheter. Detta gör att det trots behovet som finns i samhället inte är självklart att deltagarna når fram till insatserna.

Som nu, när det är sån omorganisation på arbetsförmedlingen att de knappt får ut några deltagare till oss. Det blir ju jättesårbart. (Lena)

Det är deltagarbrist, fast det inte är deltagarbrist. (John)

Men det handlar inte bara om en hög arbetsbelastning hos statliga myndigheter utan även om att handläggarna ska välja just ett ASF för placeringen av deltagare. För detta krävs det att företagen anses vara legitima och kapabla att arbeta med denna målgrupp. Jämförelsevis kan det jämt mot civilsamhället grundas eller stärkas ur en misstro till de andra organisationer som gör anspråk på att lösa problemen. Något även Johansson (2012) och Gawell (2014) påvisat i deras forskning.

Förändringar i institutionen, alltså i detta fall samhällets syn på ASFs verksamhet, kan förändras och skifta synen på vem som besitter lösningarna på problemet. Erik beskriver svårigheten i att behöva legitimera sig mot samhället och politiker. Hans uttalande visar att om ASF inte vinner legitimitet av fältet kan politiska beslut förändras och leda till att de inte längre får möjlighet att arbeta med den målgrupp de riktat sig till. Om legitimiteten och trovärdigheten försvinner för ASF spelar det ingen roll om det fortfarande finns ett behov, de kommer inte bli betrodna för att fylla det.

Det är svårare att etablera en verksamhet som våran för att vi är väldigt konjunktur styrda. Det är ju val vart fjärde år och det är ju sånt som påverkar. Vad det är för beslut, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och sånt. (Erik)

För att vinna legitimitet av sin omgivning krävs att företaget presterar, som vilken annan organisation som helst. Annars kommer de att bli utkonkurrerade av någon annan organisation som anses vara mer trovärdig.

Vi måste ju visa någon form av resultat och hitta goda exempel på vad som vi faktiskt kan erbjuda eller vad sociala företag kan erbjuda, mervärdet. (Erik)

Finansieringen av tjänsterna kommer från offentliga myndigheter. Det är dem som tar beslut om vilka aktörer som anses lämpliga att utföra tjänsterna. Eftersom de är stora kunder för ASF har de stort inflytande på vilka verksamheter som etableras och överlever. Detta beroende är också något Gawell (2014) kunde peka på och verkar alltså vara en övergripande svårighet för ASF.

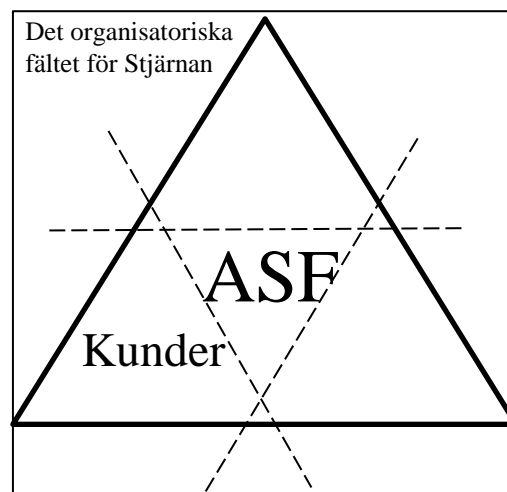
Det andra målet för ASF riktar sig mer mot privatkunder och marknaden nämligen att producera och sälja en tjänst eller vara.

5.1.2 Behovet ut mot privatpersoner

Genom ASF:s andra affärsidé, att sälja produkter och tjänster till privata kunder kan de tjäna egna medel för att driva företaget och på så vis öka självständigheten mot myndigheterna.

Vi är non profit och vi har en dubbel affärsidé, både sälja tjänster, platser för integration och sedan produkter och tjänster. (Lena)

Hanna och Sara berättar att det i deras verksamheter inte finns så stor konkurrens från andra företag i omgivningen, att de är ensamma om att sälja den typ av tjänst de gör i närområdet. Trots detta skiljer dessa två verksamheter sig åt. Den ena verksamhetens produkter och tjänster säljer bättre än den andras. Detta kan vi förstå kopplat till Johanssons (2012) studie som visade att det var av vikt för företagets etablering om företaget riktat sig till en tillräckligt stor kundgrupp. I de andra två verksamheterna som arbetar med IT och café beskriver de att det i dessa verksamheters omgivning finns flera andra företag som påverkar deras arbete. John berättar att IT verksamheten inte kan konkurrera mot andra IT företag. Därför har man inriktat sig mot det behov av IT-tjänster som finns internt inom Stjärnan och fokus i verksamheten ligger nu på deltagarnas kompetensutveckling istället för försäljning.

Om en tänker på ett IT företag. Det krävs väldigt mycket kompetens för att kunna konkurrera på marknaden. Så vårt IT företag är mer riktat internt. (John)

Caféverksamheten å andra sidan försöker nischa sig miljömässigt samtidigt som de är tydliga utåt med att det är ett ASF. Både för att kunderna ska förstå förutsättningarna i deras arbete samtidigt kan denna typ av profilering även leda till att fler kunder väljer att köpa deras tjänst för att stödja ett lokalt och socialt initiativ. De försöker vinna legitimitet och därmed kunder. Vi kan även se att det i Petrella & Richez-Battestis (2016) forskning är en faktor som kan främja etableringen av företaget. Att ASF vinner kunder på att visa att de även arbetar för ett socialt mål då detta i dagens samhälle ger legitimitet för företaget.

Det behövs även en balans mellan de olika målen. Att tjäna in pengar för att verksamheten ska gå runt samtidigt som deltagarna och deras arbetsförmåga och hälsa ska stärkas. John och Erik beskriver att de ibland får ta beslut som missgynnar de ekonomiska vinsterna och sätter kundernas behov åt sidan för att de sociala målen inte ska bli lidande.

Jag känner väl att man får bromsa lite grann rent kundmässigt, öppettids mässigt för att inte slita på personal och så samtidigt så har man ju det att det måste generera pengar också så det är en balansgång hela tiden. (Erik)

Vi väljer utefter det som passar deltagarna. Det måste vara värdefullt för att också kunna lära ut till deltagarna. Det måste man hela tiden ha i bakhuvudet. (John)

Hanna beskriver svårigheten med privatpersoners förväntningar som utgår från andra företags tempo och att det kan vara svårt att tillfredsställa privatpersoners behov på det sätt som vinstdrivande företag gör. De behöver legitimitet från privatkunder att de på ett professionellt sätt och inom rimlig tid utför tjänsten. Detta är en av de saker som företagen måste förhålla sig till. Å andra sidan kan de använda sig av den legitimiteten som skapas när de som ASF tydligt visar att de har dubbla affärsidéer där ett av dem är ett socialt mål.

Vi tillhandahåller tjänster och ska göra det proffsigt men ibland så tar det lite längre tid än vad det skulle göra på ett vanligt företag. (Hanna)

Behovet att fylla mot den öppna marknaden genom försäljning av varor och tjänster beskriver intervjupersonerna som av vikt för att öka självständigheten och minska den ekonomiska sårbarhet som kan uppstå om en stor del består av medel från det offentliga, då dessa genom nya beslut kan minska drastiskt.

Vad vi också har som är lika som inte är positivt är ju det här med vår ekonomi styrs mer av att sälja tjänster i form av arbetsträning eller integration än försäljning av tjänster och produkter. (Lena)

I detta kapitel som beskriver vilka behov ASF fyller ger intervjupersonerna flera exempel på tvingande isomorfism. Arbetsförmedlingen sitter på resurser som ASF behöver nämligen deltagare och genom dem även ekonomiska resurser. I detta kapitel om behov, har vi beskrivit respondenternas upplevelser om hur resurser från Arbetsförmedlingen inte görs tillgängliga för Stjärnan. Dels på grund av en omorganisation på Arbetsförmedlingen men också om hur Arbetsförmedlingen och politiker kan använda makten att besluta om vart deltagarna placeras. Intervjupersonerna berättar att Arbetsförmedlingen besitter en position och kan ta beslut som påverkar Stjärnan. Exempel som vi kunnat se i empirin är att de placerar färre deltagare om de tycker att företaget eller dess anställda agerar fel eller att de placerar fler om handläggare på Arbetsförmedlingen anser att Stjärnans verksamheter gör ett bra arbete. Detta påverkar således ASFs möjlighet att etableras inom fältet.

Avslutningsvis för faktorn behov som viktig komponent för etableringsprocessen av ASF har det i empirin uppkommit att Stjärnan stött på en del situationer som verkat främjande för deras framväxt men även de som har begränsat deras etableringsprocess inom fältet. Främjande situationer har varit att liknande verksamheter nyligen avvecklats

eller saknats. Både när det kommer till offentliga verksamheter så som den textila verksamheten som la ner i kommunen. Samt en avsaknad av företag och arbetsplatser för individer med mer tekniskt intresse som är i behov av arbetsträning. Men också mot marknaden där två av Stjärnans verksamhet inte hade några konkurrenter i sin direkta närhet.

Det som intervjupersonerna berättat begränsar verksamheterna i Stjärnans etableringsprocesser utifrån behov är att de kontinuerligt behöver balansera efterfrågan av deras tjänster mot vad ökad produktion betyder för deras sociala mål. En annan begränsning är deras beroende mot offentliga myndigheter och att de i första skedet oftast inte har kontakt med deltagarna själva utan genom myndigheterna. Erik beskriver även sårbarheten i att vara beroende av en viss aktör, särskilt när denna styrs av politiska beslut som inom en fyraårsperiod drastiskt kan förändras

5.2 Personliga resurser

I vårt material har intervjupersonerna genomgående beskrivit att det funnits ett starkt engagemang från personer inom företaget som har drivit utvecklingen framåt. Flera av dem har betonat entusiasmen, kunskapen, de personliga erfarenheterna och relationerna som de anställda besitter som främjande för uppstarten. Eftersom intervjupersonerna betonat de drivkrafter och personliga kunskaper som finns inom företaget ser vi därför att detta kan vara en speciellt viktig faktor för att etablera verksamheter likt de inom Stjärnan. Denna kategori *personliga resurser* har således vuxit fram ur vårt material. Nedan följer citat och analys som belyser vikten av att i organisationen ha drivna personer men även hur det påverkat att personerna själva från början varit en del av målgruppen och vad det gör för etableringen av verksamheterna.

5.2.1 Personliga erfarenheter

Stjärnan använder en stor del av sin personals personliga kunnande för att vinna legitimitet både från civilsamhället, målgruppen och offentlig verksamhet. Detta genom att betona att deras egna erfarenheter av arbetslöshet eller sjukskrivning är av vikt för att kunna utföra det arbete med deltagarna så som de gör. John, Sara och Hanna upplever att deras egna erfarenheter av arbetslöshet eller sjukskrivning har hjälpt dem i deras arbete som handledare. Att vara en del av målgruppen själva ökar deras förståelse för de människor de jobbar med vilket också kan anses göra deras verksamhet mer legitim.

Yes, som de andra säkert har sagt. Många som är anställda i det här företaget har en gång börjat som deltagare eller har en liknande bakgrund då. [...] Det är ju vad ska man säga fördel och nackdel i arbetet för det är ju vissa hinder man har men även en helt annan förståelse. Man kan möta personerna på ett annat sätt. Det blir lättare att knyta an. (John)

Jag förklarar ju när de kommer hit på nybesöket att vi är ju likadana allihopa vi har ju en bakgrund allihopa och här tar vi hand om varandra. (Sara)

Samtidigt som de upplever det som en resurs och av vikt för att få legitimitet från omgivningen beskriver John också svårigheterna det medför. Att ha anställda som har en historik av sjukskrivningar eller arbetslöshet kan göra verksamheten skör och kräva extra resurser såsom handledning eller minskad arbetstid

Förutom de personliga erfarenheter som de anställda tar med sig in i verksamheterna kan vi se att deras entusiasm för arbetet är det som drivit dem framåt, men även ställt dem inför utmaningar. Erik berättar att han tror att entusiasmen kan främja etableringen samtidigt som den också kan hämma den. Lena beskriver själv att hon skulle råda någon som vill öppna ett ASF att ta det lugnt medans hon å andra sidan gjorde precis tvärt om.

Jag skulle säga entusiasmen i båda fallen. Ja att man kanske bli lite överoptimistisk att man ska klara mycket mer än vad man kanske mäktar med i början. (Erik)

Att ta det lugnt, inte göra som jag och bara köra iväg. Fast hade jag fått bestämma så hade vi haft två, tre verksamheter till på den här tiden ska du veta Fanny så knäpp är jag. [...] Jag har en autobahn i mitt huvud. (Lena)

Erik poängterar att just drivkraften och sättet de olika verksamheterna under Stjärnan arbetar på stärks av att de har en sammanhållen bild av hur arbetet ska skötas och vad som ska prioriteras högst.

Det är ju det som är en av de grejer vi har här, vi är väldigt överens om vad som är viktigt för de människor vi jobbar med och för. (Erik)

Det egna engagemanget och drivkraften för verksamheten i etableringsprocessen beskriver intervjupersonerna som centralt. De framhäver vikten av att veta vad ens incitament är och varför man arbetar just med detta. De beskriver ASF som en företagsform dit en som entreprenör inte bör söka sig om en är ute efter större ekonomisk vinst.

... att du har den här empatin för andra människor. För annars passar du inte i ASF. Det är ingen. Du kan inte starta ett ASF i vinst grundande syfte du får liksom inte ut någonting av det så, annat än just att se folk växa. (Sara)

Det viktigaste är alla handledare, alla ansvariga och att vi har den bakgrunden själva. Vi har drivkrafter. Vi brinner för det här, vi vill hjälpa andra. Och att vi inte tänker så mycket som ett företag utan verkligen sätter deltagaren i fokus. (John)

Citaten ovan visar att företagsformen bygger på att personer som startar ASF har andra drivkrafter än ekonomisk vinning. En kan försörja sig och skapa sig ett eget arbete, men en kan inte göra en större ekonomisk vinning på att starta ett ASF, att drivkrafterna istället får komma från annat håll.

5.2.2 Legitimitetsskapande genom karaktär och erfarenhet

Sara, John, Erik och Hanna beskriver att deras egna erfarenheter av att ha varit i samma position som de deltagare och nya medarbetare är, är viktigt för att kunna möta personerna. Men utöver detta behövs det även andra personliga egenskaper som är viktiga för etableringen av ett företag. Att omgivningen känner att personen är på rätt plats och är kapabel till att göra ett bra arbete. Personerna inom Stjärnan vinner legitimitet till organisationen genom sitt kontaktnät inom fältet, sina erfarenheter och egenskaper.

Nu är det mycket personifierat mot mig, men det var det i början. Då hade hon sagt till några andra. 'Tänk om Lena kunde driva någonting sådant.' Och då tänkte jag, ja vad fan tänk om jag kunde det [...] I och med att vi startade den textila verksamheten så fick vi per automatik en hel del placeringar hos oss. För man visste dels vem jag var eftersom jag hade figurerat i kommunen i många olika roller. (Lena)

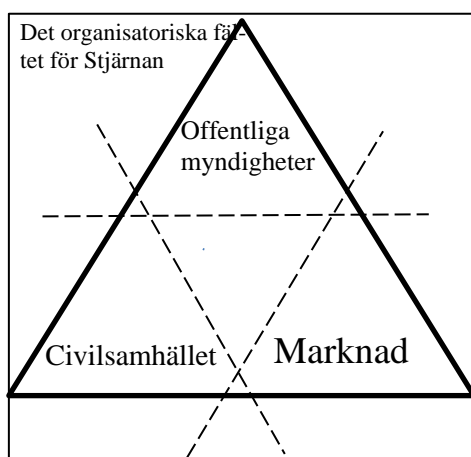
...jag syns ju, det är inte säkert att jag gör en massa, det bästa. Men det är ju bara det att jag hörs och syns och därför tycker ju folk att jag är så jäkla duktig. Men egentligen kanske det inte är jag som är duktig, det kanske är någon annan. (Lena)

De personliga resurserna personalen har inom ASF Stjärnan som består i egna erfarenheter och drivkraft därur, kan anses som en stark faktor som främjar det arbete verksamheterna i Stjärnan gör. Att ASFs personal också varit en del av målgruppen de jobbar med kan anses legitimt för de dem gör. Personalens erfarenhet kan också anses begränsande i det avseendet att personerna kan vara i behov av andra resurser och tidvis har minskad arbetstid. Andra begränsningar för etableringen kan vara att då personliga relationer kny-

ter legitimitet till företaget betyder det även att verksamheten blir sårbar ifall dessa personer lämnar sina positioner. Legitimiteten blir personbunden vilket gör det sårbart om någon lämnar organisationen.

5.3 Berättelsen

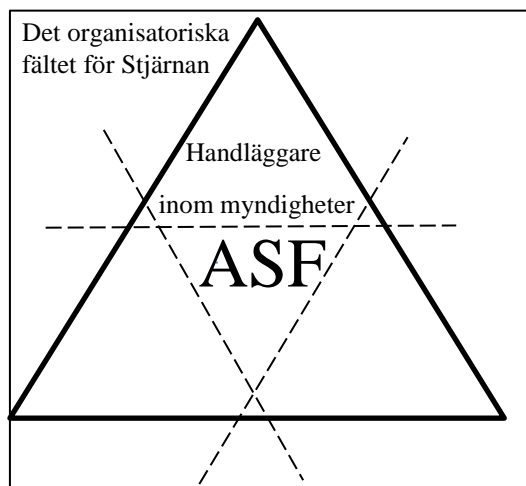
I kapitel 2.4 där tidigare forskning om etableringsprocesser presenteras beskriver vi fyra av Cecilia Jonssons (2012) faktorer som hon sett påverkar etableringsprocessen för kommersiellt volontärarbete. En av dessa faktorer benämner hon som berättelsen. Vi förstår uttrycket berättelsen utifrån Johansson och vårt material som att en redan känd berättelse och förståelse för vad organisationer gör och vad dess syfte är, är av vikt. Detta för att omgivningen enkelt skall kunna ta till sig, förstå och acceptera organisationen. Utan en

förankrad berättelse blir det svårare att etablera sig inom fältet. Detta eftersom aktörer inom fältet utan berättelsen har svårt att ta till sig och förstå organisationen. Om omgivningen inte förstår organisationens verksamhetsidé vet heller inte omgivningen ifall organisationen följer institutionen för fältet som ger organisationer legitimitet. Därför tillskrivs inte organisationer med en otydlig eller okänd berättelse legitimitet och tilltro lika enkelt.

I vårt material återkommer uttalanden som tyder på att det inte finns en stark berättelse om vad ASF är och gör, varken ute i samhället eller inom deras egna organisatoriska fält. Denna faktor har även uppkommit i andra studier och kan tyda på att det är en utbredd utmaning för ASF (jmf Galvin & Iannotti 2015). Våra intervjupersoner beskriver att de tror att etableringen av deras verksamheter varit lättare ifall omgivningen känt till dem och hur de arbetar. De beskriver även hur en kan sprida berättelsen om ASF och hur de arbetar för att göra detta tillsammans med andra ASF i deras närhet. Flera av intervjupersonerna förklarar att dem själva inte kände till eller förstod innebörden av ett ASF förens de börjat arbeta i organisationen. Samtliga intervjupersoner beskriver också avsaknaden av förståelse från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, företag i samhället samt den privata marknaden och privatpersoner.

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan är Stjärnans största kunder. ASF är således i behov av att vara förstådda av dessa aktörer för ett gott samarbete. Men i brist på etablerade relationer strukturellt, blir personliga relationer mellan verksamheterna inom Stjärnan och myndigheternas handläggare viktiga. John beskriver att handläggare från Arbetsförmedlingen ofta är skeptiska till ASF men att när de väl placerar en individ hos dem så kommer de ofta tillbaka för att placera fler deltagare. Vi kan alltså se att ASF ännu inte är vida känt inom fältet. Men när handläggare från myndigheter samarbetar med dem och förstår hur de arbetar accepterar de Stjärnan och tillskriver organisationen legitimitet.

De som förstår hur vi jobbar, om man tar Arbetsförmedlingen som exempel. När de först hör talas om oss är de först skeptiska men när de kommer ut hit och testat insatsen kommer de ofta tillbaka. Så många av de deltagarna är just via stammisar. (John)

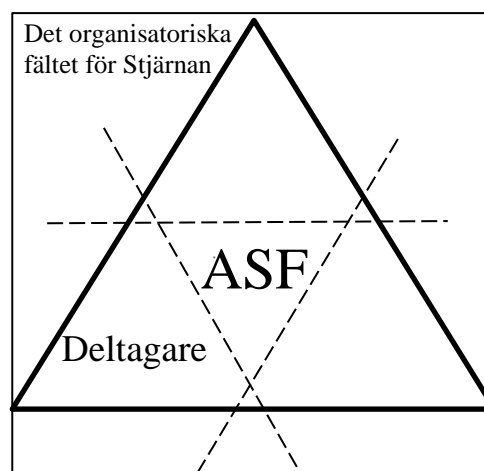
Genom marknadsföring så som Sara och Karin beskriver i citatet nedan försöker företaget att skapa berättelsen och nå legitimitet hos de olika aktörerna och från samhället i stort. Sara menar att marknadsföring och spridning av information om ASF är en del i att etablera sig som organisation. Karin beskriver hur de arbetar för att tydliggöra och vinna acceptans från Arbetsförmedlingen.

Sen har det väl mycket tror jag med hur man gör själv hur mycket man är, hur mycket man marknadsför sig...(Sara)

Sen håller vi ju på att förtydliga vår dokumentation och vår arbetsbok och allt sånt och det är ju en tanke att det ska bli väldigt tydligt för Arbetsförmedlingen att man kan se hur vi jobbar. (Karin)

Men marknadsföringen mot Arbetsförmedlingen är trög och det kan verka mer effektivt för Stjärnan att vända sig mot samhället och enskilda individer direkt än att gå genom

Arbetsförmedlingen för att få deltagare till verksamheten. John talar om att kommunikation är svårt och tar mycket tid vilket gör det trögt att få ut berättelsen. Det blir svårare och kräver mer för att sprida sin marknadsföring då det även handlar om att beskriva för mottagaren vad ett ASF är för någonting. Det är lättare att sprida ett redan känt koncept. Detta är även ett resultat som Johansson (2012) har påvisat i sin forskning, att marknadsföringen underlättas om det sedan tidigare finns en tydlig berättelse att sprida.

Det är sån tröghet och folk vet inte. Så vi har fått börja vända oss med just marknadsföringen vända oss mot potentiella deltagare snarare än Arbetsförmedlingen. (John)

John berättar vidare hur siffrorna ser ut i deras företag på vilka resultat de faktiskt gör. Dessa resultat kan hjälpa ASF i arbetet för att anses legitima att lösa problemet. Arbetslinjen är en stark drivkraft i vårt samhälle och dessa anställda som John talar om i citatet nedan är personer som tidigare stått i ett långvarigt utanförskap med arbetslöshet. Många gånger på grund av att samhället inte skapat utrymme för de behov som personerna har. Detta beskriver han att Stjärnan genom ett helhetstänk och med individanpassning har lyckats möta och visar på deras resultat.

Först och främst svart på vitt det skapar jobb rakt av kommer inte ihåg statistiken nu men det var jag vet inte om det var av 23 [*Sic!*] anställda har 20 haft en historik där de kommit in som arbetstränande, sjukskrivna. (John)

Att berättelsen om ASF saknas kan således anses som en begränsande faktor för ASF generellt. Stjärnan beskriver dock att de försöker marknadsföra sig vilket är en främjande faktor om de lyckas nå ut med berättelsen. Intervjupersonerna berättar även att de samverkar med andra ASF för att tillsammans promota sitt företag och få ut berättelsen, vilket också är en främjande faktor. Nära relationer med andra aktörer nämns som positivt då berättelsen blir etablerad i den nära relationen hos exempelvis Arbetsförmedlingen, vilket gör att handläggaren återkommer med flera potentiella deltagare. Dock kan nära relationer mellan aktörer som metod för att vinna legitimitet, också ses som en begränsning då det tar mycket tid att skapa dessa relationer samt att individerna som personal inom ASF har kontakt med kan byta position eller sluta på arbetet. Dessa kontakter hade inte

behövts i samma utsträckning om berättelsen redan varit etablerad inom fältet och i samhället i stort. Detta kan också förstås som de DiMaggio & Powell (1983) beskriver som tvingande isomorfism. Myndigheterna som större aktör kräver indirekt ASF på legitimitet för att de ska få de resurser de behöver. Därför behöver ASF lägga tid på att få ut berättelsen inom fältet vilket kan förstås som att den större aktören styr vad ASF som mindre aktör ska lägga sin tid på.

5.4 Relationer till andra aktörer

Tidigare under kunskapsöversikt presenterade vi Ghauri & Holstius (1996) studie om företagsetablering. Här framkom att en viktig del i etableringsprocessen är att skapa kontakter och bygga relationer för utbyte av information och resurser för att stärka företaget. Våra respondenter har i intervjuerna utförligt beskrivit om hur relationer påverkat deras etablering. Relationerna till de olika aktörerna blir mycket viktiga då deras ekonomi bygger på inflödet av deltagare samt försäljning av produkter. Inflödet av deltagare och försäljningen på marknaden är beroende av att företagets tjänster och verksamhet anses legitima från respektive aktör, de vill säga det offentliga och privata kunder.

Som vi tidigare diskuterat i resultatet bygger ASF på dubbla affärsidéer och har många intressenter de behöver förhålla sig till. Nedan presenterar vi relationer mellan ASF och deltagare, privatkunder, andra ASF och verksamheter och offentliga verksamheter.

5.4.1 Relationen till deltagarna och privatkunder

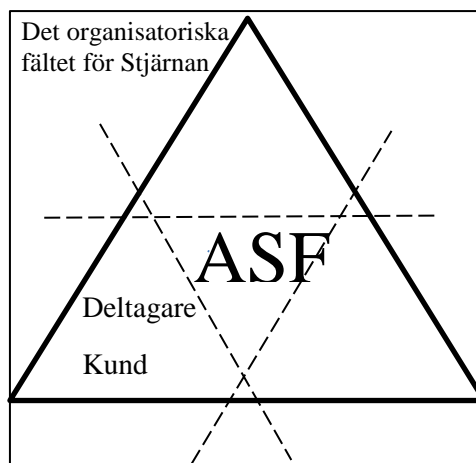
Det som intervjupersonernas utsagor berättar för oss om relationen till deltagarna som grupp är att ASF har individerna i fokus. De ser deltagarna som en del av helheten lika viktig som vilken annan del som helst. Stjärnan söker legitimitet mot deltagarna genom att påtala att de inte är professionella som anser sig veta bäst utan att det är ett arbete som skapas tillsammans, och att även dem varit i samma sits.

Jag är en pusselbit i pusslet, du är en pusselbit också och du är precis lika viktig. Det är bara det att jag gör vissa saker och du gör andra saker och det är viktigt för vem av oss som den pusselbiten som faller bort så är inte pusslet helt. (Lena)

Som vi i tidigare avsnitt även visat bygger Stjärnan vidare på de behov och kunskaper deras deltagare och anställda besitter. Företaget utvecklas främst mot behov av målgruppen och för privatkunder.

När det kommer till de privata kunderna till Stjärnans olika verksamheter beskriver intervjupersonerna att det är av vikt att tala om för kunden att de är ett ASF och vad det innebär. Delvis för att kunden ska veta om förutsättningarna för köpet.

Jätteviktigt. [...] vissa arbeten ta längre tid så det är viktigt att säga så att kunden är medveten men också av ett marknadsföringsperspektiv för att pengarna går till att rehabilitera folk för all vår vinst återinvesteras...(John)

Men likt det som Petrella och Richez-Battesti (2016) visade i sin studie, beskriver också John att Stjärnan vinner legitimitet genom att kunden kan vilja stödja deras verksamhet på grund av deras sociala mål. Relationen mellan ASF och privata kunder handlar således om att bygga upp ett förtroende mot kunderna att verksamheten kan leverera en bra tjänst eller produkt och samtidigt få förståelse från kunden att det kan ta längre tid. Viktigt är också att visa kunderna att de stödjer en god sak samtidigt som de konsumerar.

5.4.2 Relationer inom Stjärnan och med andra ASF

Stjärnan är som beskrivits en organisation med flera aktiva verksamheter som samarbetar. Någon av verksamheterna har en mer stabil försäljning till privatkunder medan en annan har fler deltagare samt arbetar mer stödjande och marknadsför alla Stjärnans verksamheter. Att verksamheterna existerar under samma företag beskriver Erik, John, Sara och Karin främjar de nyupstartade verksamheternas etablering. Erik som arbetar i den senaste uppstartade verksamheten i Stjärnan, beskriver sina tankar om samarbete inför uppstarten. Han beskriver fördelen med att starta upp en verksamhet under en paraplyorganisation.

Den här iden om att man kanske istället för att starta från noll gå ihop med någon annan och utvecklas den vägen så att den här paraplyorganisationen de hade var väldigt. Gjorde ju allting mycket smidigare. Då kunde man ju få erfarenheterna och idéerna och sådär. (Erik)

Fortsatt har de nyare enheterna dragit nytta av de relationer som företaget etablerat med Arbetsförmedlingen sedan tidigare. John beskriver att verksamheten som han leder var fullsatt redan första året då de startade vilket han delvis anser vara en förtjänst av de redan etablerade relationerna.

I och med att vi hade flera enheter sedan innan hade vi många kontakter då var det mer att vi visade att vi hade en IT enhet också. Då var det lätt (John)

Stjärnan samverkar med andra ASF i deras närhet. De samarbetar genom utbyte av kunskap, idéer och lösningar på problem. De arbetar även framåt för att tillsammans stärka ASFs position inom fältet.

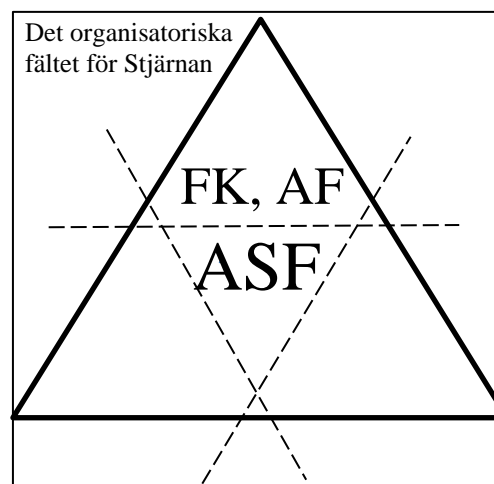
Vi ger varandra tips och råd vi pratar om hur vi kan göra oss bättre, hur vi kan lösa problem hur vi kan göra det lättare för exempelvis Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan att få in deltagare hos oss. (Sara)

Sara, Hanna och Lena berättar att de har haft mycket stöd av dessa relationer. Tillsammans försöker de skapa och sprida en sammanhållen berättelse om ASF vilket intervju-personerna tror skulle göra Stjärnan starkare och öka deras legitimitet. John, Lena och Erik berättar att de i dessa forum fått stöd som innefattar utbildningar, problemlösning, råd kring företagsformen, sökande av finansiering och hjälp att skapa ett kontaktnät.

Samtidigt som de personer vi intervjuat berättar om myndigheters försök att gynna ASF genom att stödja forum för samverkan och rådgivning och ge dem bättre möjligheter att etableras. Beskriver de även svårigheter i den vardagliga kontakten med det offentliga.

5.4.3 Relationer till offentliga verksamheter

Relationen till Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan betonas av våra respondenter som väldigt viktiga för ASF eftersom det är de som sammankopplar Stjärnans målgrupp med företaget. Relationen mellan ASF och de offentliga myndigheterna är den relation ASF är mest beroende av och som är viktig att vårda, samtidigt beskrivs den som den mest komplexa relationen. Svårigheterna ASF möter i relationen till

myndigheterna handlar bland annat om en brist på förståelse, som är kopplat till vårt tidigare kapitel om avsaknaden av ASFs berättelse. Men även svårigheten i samarbetet kring placeringar då de upplever att det finns en tröghet i myndigheternas system.

Men just Arbetsförmedlingen är vi ju jätte beroende av. (Lena)

Man kan känna såhär att man är väldigt mycket i händerna till de som man gör tjänsten för. Oavsett vem det är så har man ju, det är ju väldigt viktigt att ha goda kontakter med dem och det är viktigt att man är omhändertagande i de läget alltså. (Hanna)

De utmaningar som beskrivs i våra intervjuer grundar sig i att berättelsen om vad ASF är och vad de gör inte är allmänt känd, vilket leder till missförstånd vid samarbeten. Vidare finns det ytterligare en aspekt som försvårar relationen till myndigheterna, att handläggare på de offentliga myndigheterna är överbelastade. I kommande avsnitt redogör vi för dessa två aspekter.

Avsaknad av förståelse

De deltagare som kommer till Stjärnan kommer främst via Arbetsförmedlingen eller andra myndigheter. Tanken är att individerna själva ska välja vart de vill placeras, de blir dock först rekommenderade en plats av handläggare. Karin beskriver att det gäller att vara tydlig mot Arbetsförmedlingen om var Stjärnan kan erbjuda för att det ska bli en bra matchning för deltagarna.

Det gäller att vara tydlig med dom också om vad vi kan erbjuda, vilka arbetsuppgifter vi har, så. (Karin)

Som det är nu så ska ju personerna själva välja men så är det väl inte riktigt utan det är ju arbetsförmedlingen som föreslår. (Karin)

Utifrån vad den nyinstitutionella teorin beskriver om legitimitetsskapande krävs det att exempelvis handläggare har kunskap och förståelse om vad ASF är. Utan denna kunskap kommer handläggarna därför inte tillskriva dem legitimitet eller hänvisa deltagare dit i större mån. Karin, John, Hanna och Erik beskriver att det i dagsläget finns en avsaknad av relationer och förståelse på en strukturell nivå. När ASF inte vinner legitimitet på strukturell nivå på grund av att förståelsen saknas begiver intervjupersonerna att de istället försöker skapa relationer och vinna legitimitet från enskilda handläggare.

... Det handlar väldigt mycket om personliga möten och hur dem blir som avgör hur många som placeras... (Hanna)

Här är det för stort och då blir det inte personlig kontakt och det krävs för att kunna jobba med okunskapen. För då vi väl får tag i dem och när de prövar insatser så kommer de nästan alltid tillbaka. (John)

...till exempel starten av IT verksamheten den kom ju ifrån framförallt en handläggare på arbetsförmedlingen som var ute hos oss flera gånger och tyckte att vi jobbade så bra då med hudverksamheten men sa att han hade så mycket killar och så mycket killar med IT bakgrund och kan ni inte göra någonting för dem. och där kände vi verkligen. Där hade vi ju ett förtroende, det var ju ett förtroendeskapande arbete. (Karin)

Under rubriken *personliga resurser* kom vi fram till att legitimiteten kan bindas till personen. Här ser vi också att personalens relationsskapande till myndigheternas handläggare blir viktig, och att legitimiteten blir skör då tilltron till ASF kommer från enskilda individer i myndigheten.

Överbelastning i myndigheterna

De personer vi intervjuat från Stjärnan beskriver att de upplever att Arbetsförmedlingen är överbelastade vilket gör att deras mål att arbeta för integrering på arbetsmarknaden bromsas. Inflödet av deltagare från Arbetsförmedlingen till Stjärnans verksamheter sker oregelbundet delvis beroende av Arbetsförmedlingens resurser. Detta bidrar till att Stjärnans ekonomi blir ostabil vilket utgör en begränsande faktor för deras etablering. John berättar att ett stabilare inflöde av deltagare hade gynnat Stjärnan.

Jag ska inte säga något illa om Arbetsförmedlingen men dem är överbelastade. (John)

Mer strömlinjeformad struktur för att få in deltagare. Om vi får in deltagare så har vi inga problem. (John)

Relationerna till olika myndigheter är som våra intervjupersoner beskriver avgörande för Stjärnans existens. Personerna inom Stjärnan vill försöka vara smidiga och hålla god ton för att inte hamna i konflikt med dessa aktörer.

Man måste tänka på att man måste vara lite smidig. Det är ju våra kunder Arbetsförmedlingen. Ibland kan man ju bli frustrerad när det är en person som hamnat i kläm men man får ändå va lite smidig. (Erik)

Nyligen hamnade dock Stjärnan i en situation som beskrivs som en av de faktorer som inverkat på Stjärnans ekonomi. Stjärnan påpekade och önskade lösa ett problem som handlade om deltagare och deras kontakt med Arbetsförmedlingens handläggare. Efter detta ströp Arbetsförmedlingen inflödet av deltagare till Stjärnan och fortfarande är antalet placerade lägre än tidigare. Karin berättar om detta och att förtroendet för Stjärnan har svajtat lite från Arbetsförmedlingen håll. Lena beskriver att det tidigare inte varit bekymmer med att få deltagare till verksamheterna. Hon påpekar dock även att Arbetsförmedlingen är i en omorganisation vilket också påverkar inflödet av deltagare.

Nej Inga problem. Men sen är det ju så sen har ju jag varit anledningen till att vi har fått lite sämre antal deltagare för att jag. Jag har varit lite osmidig. [...] Och det gjorde att de skrev om våran verksamhet till alla handläggare. Och då skrev den här chefen att vi inte fick ta emot några deltagare förens de hade haft ett möte med mig. Och vi vet inte varför så det var ju på våren och de sviterna lider vi av än. (Lena)

Arbetsförmedlingen som är finansiär i arbetet för arbetsintegrering sitter på en stor makt över de andra mindre aktörerna inom fältet. De har makt att styra och påverka de mindre aktörerna vilket kan förstås som tvingande isomorfism. I detta fall stoppade de alla nya placeringar hos Stjärnan vilket gjorde det svårare för Stjärnan att behålla en balans i sin ekonomi. Lena beskriver att de varit osmidiga mot Arbetsförmedlingen i samarbetet. Detta påverkade deras legitimitet. Stjärnan är alltså mycket beroende av att följa den linje Arbetsförmedlingen önskar för att få legitimitet och resurser.

Vidare har vi i detta kapitel även identifierat vad som kan förstås som mimetisk isomorfism. Att Stjärnan deltar i de forum som finns och som beskrevs under rubriken *Relationer inom stjärnan och till andra ASF* kan ses som ett sätt att legitimera sig. De söker sig till de aktörer som redan finns inom fältet för att använda den kompetens och de ramar som även andra ASF använder. DiMaggio och Powell beskriver det som vi tidigare presenterat i vårt teorikapitel. Att när en organisation står inför osäkerhet vänder man sig som organisation till andra mer etablerade aktörer för att finna lösningar och lära av

deras sätt att handla. Detta är den så kallade homogeniseringsprocessen som leder till att företag mer och mer liknar varandra.

Avslutningsvis vill vi kort sammanfatta främjande och begränsande faktorer för ASFs relationer. Som vi tidigare presenterat ur Petrella och Richez-Battesti (2016) forskning tenderar dessa organisationers relationer att bli mer komplexa eftersom de har många intressenter inblandade. I stjärnans fall fem olika verksamheter, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, deltagarna, de anställda och nätverken. Trots komplexiteten i organisationers relationer kan relationerna stärka och främja verksamheten om de lyckas med ett bra samarbete (Petrella & Richez-Battesti 2016). Vid etableringen av nya verksamheter beskriver våra intervjupersoner det som en fördel att ha samarbeten med andra verksamheter och ASF. Dels för att utbyta tjänster och få ekonomiskt stöd, men även för att få del av den andra gruppens legitimitet som man ansluter sig till. Vi kan även koppla detta resonemang till vad Ghauri & Holstius (1996) skrivit om, nämligen vikten av relationer som organisationen kan byta tjänster och resurser med. En kan således se relationer som främjande faktorer för etableringen av ASF om relationerna är goda. Konflikter eller annars icke fungerande relationer utgör således en begränsande faktor i etableringen.

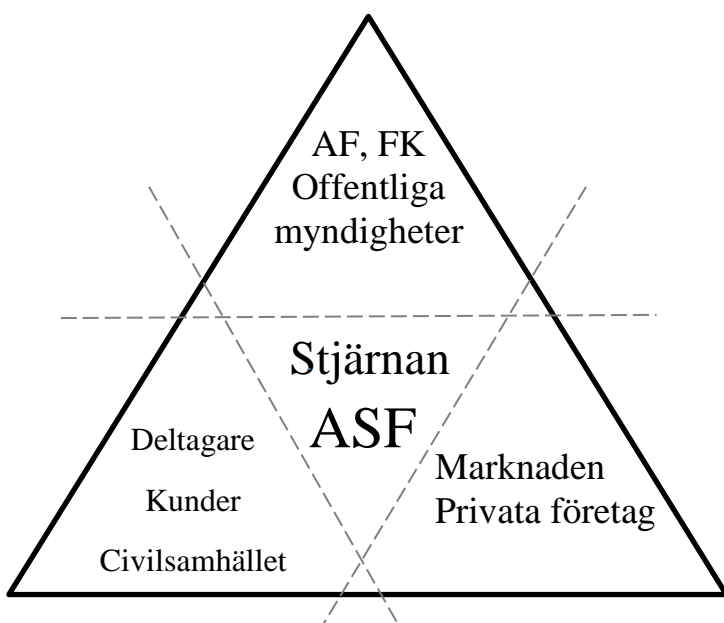
6 Avslutande diskussion och sammanfattning

I detta avsnitt kommer vi sammanfatta de resultat som utger svar på våra frågeställningar och utifrån våra slutsatser föra en avslutande diskussion. Vårt resultat består av fyra kategorier som kännetecknar etableringsprocessen för ASF och hur de tillskansat sig legitimitet. Vi kommer även beskriva de främjande och begränsande faktorerna som framkommit och vilka aktörer som ingår på Stjärnans fält samt vilka isomorfistiska processer vi kunnat urskilja från empirin.

6.1 Stjärnans fält

Genom vårt material har vi också kunnat kartlägga hur Stjärnans organisatoriska fält ser ut, och vilka aktörer de har att förhålla sig till i en etableringsprocess. I resultatet använde

vi oss av en triangel för att tydliggöra relationerna, nedan i Figur 3 presenteras fältet som helhet.

Figur 3

6.2 Främjande & begränsande faktorer

De fyra kategorier presenterat i resultatet är faktorer som kännetecknar etableringsprocessen och är av vikt för att ett ASF ska kunna etablera sig inom fältet för arbetsintegrerande socialt arbete. Detta genom att försöka följa institutionerna och normerna som aktörerna inom fältet utgår från och därigenom vinna legitimitet. Om företaget lyckas uppfylla fältets krav på vad som anses vara rätt handlande verkar dessa fyra faktorer främjande för företaget. Om de inte lyckas verkar faktorerna således begränsande för företags etablering.

6.2.1 Behov

Att ASF fyller ett behov i samhället är av vikt för dess etablering. Då ASF bygger på en dubbel verksamhets idé kan de fylla behov i samhället i två olika avseenden. Dels genom tjänster och produktförsäljning på den privata marknaden, dels genom det behov de fyller av att lösa ett växande samhällsproblem, psykisk ohälsa. Genom att verksamheterna kan visa att de fyller ett behov och når framgång med sitt arbete mot psykisk ohälsa och för arbetsintegrering når de legitimitet mot samhället. I den marknadsbaserade delen av ASF vinner de legitimitet dels genom att leverera en fullgod produkt eller tjänst men också genom sitt sociala mål då kunder kan se värdet i det sociala mål ASF står och arbetar för.

6.2.2 Personliga resurser

Personliga resurser har av våra respondenter beskrivits som en viktig faktor för etableringen av ASF. De vinner legitimitet från omgivningen genom att vara öppna med personalens egna erfarenheter och att de själva har varit en del av Stjärnans målgrupp. Det är även utifrån sin bakgrund de fått sitt starka engagemang och sin drivkraft för arbetet. De blir av vikt för personalen att använda sig av legitimering på ett personligt plan som representanter för ASF då berättelsen om ASF inte är vida känd.

6.2.3 Berättelsen

Berättelsen var en kategori som blev tydligt beskriven i vår empiri utifrån Stjärnans avsaknad av den. Vår förståelse av berättelsens vikt för etablering kommer även ifrån Johansson (2012) som menar att berättelsen är viktig för att nå ut med sin marknadsföring. Det vi kan se är att utan en förankrad berättelse om ASF försvåras etableringen då osäkerheten om vad företaget gör även leder till en minskad tilltro och legitimitet inom fältet.

6.2.4 Relationer

I studiens kapitel *tidigare forskning* återger vi Ghauri & Holstius (1996) slutsats om att relationer och kontaktskapande är av vikt vid en etableringsprocess. Detta har även för ASF visat sig vara en mycket viktig faktor för att etableras. Vi kan se att Stjärnan ASF når legitimitet på olika sätt mot olika aktörer. Till stor del handlar legitimitetsskapandet om anpassning mot olika aktörer men det är också genom sin särart av att ha sociala mål och ett helhetstänk som ASF vinner legitimitet.

6.3 Isomorfistiska processer

Stjärnans försök att vinna legitimitet sker till stor del genom homogeniserande processer, som i teorin benämns som isomorfismer. Vi har i vårt material identifierat exempel på tvingande isomorfism och mimetisk isomorfism. Vi har sett att det finns en skillnad i hur Stjärnan vinner legitimitet mot de olika aktörerna. Mot de offentliga verksamheterna, försöker de anpassa sin verksamhet för att passa in bland de redan etablerade verksamheterna inom fältet. Medans vi finner att de i andra fall, så som mot civilsamhället, framhäver sin särart. Stjärnan har även själva beskrivit att de försöker upplysa omgivningen om sin särart, snarare än att arbeta för att likna de andra verksamheterna. Denna observerade dubbelsidiga strategi känns intressant att notera, då den inte helt stämmer överens med den ny institutionella organisationsteorin, som fokuserar på homogeniseringen av organisationer genom isomorfistiska processer.

6.4 Framtida forskning och diskussion

Denna studien vi avgränsat till att studera enbart en aspekt av sociala företag och enbart en typ av socialt företag. För att uppnå tillförlitlig kunskap inom området behövs mer forskning utifrån flera olika perspektiv. Som förslag på vidare studier nämner vi här några av de tankar som växt fram hos oss. Vi tror att det kan vara givande för socialt arbete att studera vidare frågan med ett större antal aktörer inom fältet för arbetsintegration för att synliggöra vilka institutioner och antaganden som arbetet bygger på. Ett förslag är att studera hur sociala företags möjligheter ser ut för att etablera sig inom fältet för socialt arbete utanför arbetsintegreringsfrågan. Vad kan vi se hända framöver. Har eller finns det möjligheter för sociala företag att etableras och lösa andra sociala eller samhällsliga problem?

Som vi presenterat finns en dubbelhet för ASF arbete. Dels arbetar de innovativt genom nya arbetssätt samtidigt är de beroende av större dominanta aktörer som myndigheter som kännetecknas av högre grad av byråkrati. Myndigheterna möjliggör deras arbete men det skapar även ett beroende. Arbetet styrs av finansiärens villkor och vi har i vår empiri sett exempel på när de stöter på svårigheter i samarbetet. Som vi uppfattat det vill ASF särskilja sig och göra något annorlunda än vad andra organisationer gör. Samtidigt tvingas de till en viss del inordna sig i myndigheternas institution för att få acceptans och resurser. Vi kan även se att de mot civilsamhället och marknaden framhäver sin särart och genom att anta den positionen vinner de legitimitet. Både Johansson (2012) och Petrella & Richez-Battesti (2016) studier visar att nya aktörer vinner legitimitet och att samhället blir mer öppet för nya aktörer i en tid som präglas av misstro till de tidigare etablerade aktörerna och deras lösningar på problemet. Kanske är det även detta fenomen som gör att Stjärnan visar på sin särart utåt, att de inte tillhör de offentliga verksamheterna.

Det är även en politisk fråga huruvida välfärdstjänster ska bekostas och genomföras av staten eller av privata aktörer och oavsett hur vi väljer att organisera välfärden kommer det att finnas fördelar och nackdelar med detta.

Vårt syfte med studien har inte varit att granska ASF och vilka verkningar deras arbete får. Trots det vill vi ändå kort reflektera över några tankar som dykt upp under vårt arbete med studien. En av dem är att det verkar (utifrån våra respondenters uttalanden) finnas svårigheter i samarbetet mellan offentliga myndigheter och privata ASF aktörer. Detta eftersom olika aktörer sköter olika uppgifter och insynen i varandras arbete är begränsad. Det ger konsekvenser för deltagarna då de kan bli långa väntetider för dem. Vi

har även funderat kring varför och vilka konsekvenser det får när staten delvis avsäger sig ansvaret för dessa grupper genom att erbjuda privata aktörer att utföra tjänster åt dem. Bland annat Galvin & Iannotti (2015, s 439) har påvisat att sociala företag har en begränsad kapacitet att arbeta med de mest utsatta i samhället. Vem kommer då att stödja dessa grupper?

Referenser

- Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder* Stockholm: Liber AB, ss. 8-16.
- Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber AB.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder 2.*, (rev) uppl. Malmö: Liber AB.
- DiMaggio, P. & Powell, W. (1983). The iron cage revisited: institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*. (48:2), ss. 147-160.
- Eriksson-Zetterquist, U. (2009). *Institutionell teori - idéer, moden, förändring*. Malmö: Liber AB
- Eriksson-Zetterquist, U., Kalling, T. & Styhre, A. (2012). *Organisation och organisering*. Malmö Liber AB.
- Fejes, A. & Thornberg, R. (2015). Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. I Fejes, A. & Thornberg, R. (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber AB, ss. 16-42.
- Galvin, M. & Iannotti, L. (2015). Social Enterprise and Development: The KickStart Model *Voluntas* 26:421–441 DOI 10.1007/s11266-013-9424-z
- Gawell, M. (2014). Social entrepreneurship and the negotiation of emerging social enterprise markets: Re-considerations in Swedish policy and practice *The International Journal of Public Sector Management*. Bradford, (27.3), ss. 251-266.
- Ghuri, P-N. & Holstius, K. (1996). The role of matching in the foreign market entry process in the Baltic States. *European Journal of Marketing*, (30.2), ss. 75-88.
- Gobo, G. (2011). Ethnography. I Silverman, D. (red.). *Qualitative research*. London: Sage Publications, ss.15-34
- Hedin, U-C., Herlitz, U., Kuosmanen, J. & Laurelii, E. (2015). *Arbetsintegrerande sociala företag - organisation, ledarskap och delaktighet*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, R. (2002). *Nyinstitutionalismen inom organisationsanalysen: en skolbildnings uppkomst, spridning och utveckling*. Lund: Studentlitteratur
- Jonsson, C. (2012). *Volontärerna: Internationellt hjälparbete från missionsarbete till volontärresebyråer*. Diss. Växjö: Linneuniversitetet. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-18231>
- Levander, U. (2008). *Företagande i civilsamhället - minskad slutenhet eller urholkad öppenhet: en rapport om Uma Bazaar - ett projekt i den tredje sektorn för att motverka hemlöshet och social utestängning*. Lunds universitet, Socialhögskolan.
- Levander, U. (2009). Social exclusion - an analytical aspect of the social enterprise. *EMES Conferences Selected Papers Series*. ECSP-T09-18:T09-18.

Levander, U. (2011). *Utanförskap på entreprenad: diskurser om sociala företag i Sverige*. Diss. Göteborg : Diadalos Göteborgs universitet. <http://hdl.handle.net/2077/27846>

Lundström, T. & Sunesson, S. (2016). Socialt arbete utförs i organisationer. I Meeuwisse, A. Swärd, H. Sunesson, S. & Knutagård, M. (red.) *Socialt arbete - en grundbok*. Stockholm: Natur och kultur. ss. 300-330.

Merriam, S.-B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Nationalencyklopedin (2018). Företagsetablering. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/företagsetablering> [2018-01-19]

Näringsdepartementet (2010). *Handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag*. N2010/1894/ENT.

Petrella, F. & Richez-Battesti, N. (2016). Patterns of evolutions of social enterprises in France: a focus on work integration social enterprises. *Revue Internationale de Sociologie*; Paris (26.2), ss. 234-246.

Pestoff, V. (2014) Hybridity, Coproduction, and Third Sector Social Services in Europe. *American Behavioral Scientist* (58.11) ss.1412-1424.

Peräkylä, A. (2011). Validity in research on naturally occurring social interaction. I Silverman, D. (red.). *Qualitative research*. London: Sage Publications, ss.365-381.

Regeringen (2016). *Uppdrag att utarbeta och genomföra nationellt program för sysselsättningsfrämjande insatser genom arbetsintegrerande sociala företag*. 2016-02-25 A2016/00424/A <http://www.regeringen.se/49357e/contentassets/cafc97b0a9f04cf09fd9ec02cb9dce04/uppdrag-att-utarbeta-och-genomfora-nationellt-program-for-sysselsattningsframjande-insatser-genom-arbetsintegrerande-sociala-foretag.pdf> [2017-12-07]

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie – om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/> [2017-10-17]

Yunus, M. (2010). *Socialt företagande: den nya typen av kapitalism som tjänar mänsklighetens mest trängande behov*. Stockholm: Bookhouse

Bilagor

Bilaga A

Intervjuguide

Introduktion av studien

- Information: Arbetsintegrerande sociala företag, Studiens syfte är att skapa förståelse för hur sociala företag etablerar sig inom fältet för socialt arbete.
- Samtycke: Ni har rätt att avbryta intervjun när som eller avböja att svara frågor.
- Konfidentialitet: IP kommer inte nämnas vid namn, hur känner personen inför att information visas som av IPs omgivning kan identifieras? Vad anser IP om att skriva ut företagets namn?
- Nyttjande: Insamlat material kommer användas av skribenterna av uppsatsen. Studien kommer att läsas av vår handledningsgrupp bestående av studenter, handledare och examinator. Färdig och godkänd uppsats kommer att publiceras på nätet öppet för allmänheten i Diva.
- Beskriv förutsättningarna, tid, vi kommer att ställa följdfrågor.

Fråga om personen samtycker till att medverka i studien och om vi får spela in samtalet.

Inledande frågor, IPs bakgrund:

Berätta om hur du först kom i kontakt med ASF?

Vad har du gjort tidigare innan du började på Stjärnan (eller i denna roll på Stjärnan)?

Vilka erfarenheter har varit viktiga för dig att ta med sig in i arbetet med Stjärnan?

Information om ASF:

Vad anser du kännetecknar ett arbetsintegrerande socialt företag?

Är det viktigt att vara tydlig med att ett företag är ett ASF? Hur har det iså fall betydelse?

Hur skulle du motivera för politiker (eller samhället) att ASF är viktigt för samhället?

Vad skiljer ASF från t.ex. de arbete som kommunen gör för att främja tillgänglighet och anställning för flera?

När anser du att ett företag är etablerat?

Specifik information om Stjärnan

Vilken juridisk form har ert företag, ek förening, kooperativ, ab?

Hur finansieras verksamheten?

Riktas ni er till vissa speciella grupper, kunder eller anställda?(ställs som 3 frågor)

Vilka aktörer/personer har varit av vikt för företagets etablering?

Har ni några andra aktörer som ni samarbetar med?

Hur ser ert samarbete ut?

Har ert samarbete förändrats över tid?

Vad finns det för krav för att ni ska få stöd av dem?

Krockar kraven med era mål eller hur ni skulle vilja arbeta?

Får ni stöd av frivilliga krafter?

Får ni stöd av kommunen?

Hade ni någon förebild när ni skapade företaget?

Vad styrs du som verksamhetsledare/platsansvarig av?

Vilka olika aktörers förväntningar behöver du förhålla dig till?

Uppstarten av verksamheten:

Vilka var med och startade upp Stjärnan?
Hur såg uppstartsprocessen ut då ni startade företaget/verksamheten, vad gjorde ni? Hur gick det till?
Fanns det en färdig plan hur verksamheten skulle se ut från början? Fanns det för nackdelar med att ha det/inte ha det?
Hur finansierades företaget till en början, vad fick ni startkapital ifrån?
Vad har haft betydelse för att ni är där ni är idag?
Hade andra förutsättningar främjat er verksamhet? vilka?
Hur lång tid tog det från ide till etablering?
Vem tog/tar initiativ till att starta nya grenar inom Stjärnan?
Hur går en tillväga när man vill starta en ny verksamhet?
Vad fick ni för reaktioner från omgivningen när ni startade ert företag?
- Kommunen, privat verksamhet, samhället?
Om din nära vän skulle starta upp ett ASF vad skulle du ge hen för råd eller vilken information skulle vara viktig att veta innan.

Möjliggörande och begränsande faktorer
Hur kommer det sig att denna typ av organisationsform behövs?
Finns det några begränsningar eller försvårande faktorer i omgivningen för er verksamhet? -Inom företaget?
Har ni deltagit i någon större upphandling? Vad finns det för kunskap om detta i företaget?
Har ni några kontakter med nyckelpersoner som hjälpt er, i så fall vilka positioner har de suttit i?
Samverkar ni med något annat ASF?
Vilka branschorganisationer/stödorganisationer/ företagsnätverk har ni kontakt med?
-Får ni stöd av någon av dessa?
Vad tror du är viktigt för att främja uppstarten av fler ASF?
Vilka fallgropar har ni stött på under uppstarten?
Var det några större hinder ni stötte på som gjorde att ni fick ändra om er ursprungsplan?
Vilka tror du är de vanligaste misstagen en kan göra när en startar upp ett ASF?
Berätta lite om de likheter ni har med andra aktörer du känner till som arbetar med arbetsintegrering.
Berätta lite om de skillnader ni har med andra du känner till som arbetar med arbetsintegrering.

Fältets historia, varför nu?
Hur ställer ni er till att bli kategoriserade som socialt arbete? Tänker du att ni arbetar med socialt arbete?
Har sociala företag samma roll inom fältet idag som när ni startade ert företag?

Bilaga B

Informationsbrev

Hej!

Vi är två socionomstudenter vid namn Fanny Eriksson och Emma Alexandersson. Vi går nu sjätte terminen på utbildningen vid Linnéuniversitetet i Växjö vilket innebär att vi skriver en studie som utger vårt examensarbete. Syftet med vår studie är att få en förståelse för hur sociala företag etablerar sig och lära oss mer om vilka begränsande och möjliggörande faktorer som företagen ställs inför i uppstarten av verksamheten. Vi anser att det är ett viktigt område att studera hur socialt arbete kan utvecklas och organiseras och vilken plats de olika aktörerna ges utrymme för. Vi anser det vara av vikt för oss som studerar socialt arbete att även få kunskap om organisationer såsom ASF för att få insikt i hur området för socialt arbete utvecklas idag utanför offentlig verksamhet. Ambitionen med studien är alltså att bidra med mer kunskap till socialt arbete och hur detta idag organiseras genom att studera ett socialt företag.

Därför tillfrågar vi nu er om medverkan i denna studie då vi anser att ni med er yrkesroll har kunskap som är betydelsefull för vår studie. Vår ambition är att ha individuella intervjuer med platsansvariga, verksamhetsansvariga eller andra personer som var med i uppstarten av er verksamhet. Om ni har flera olika verksamheter i er organisation vore det intressant att intervjua personer från de olika verksamheterna. Vår tanke är att intervjun ska ske på er arbetsplats och den förväntas ta cirka en timme

Ert deltagande i studien är helt frivilligt och ni kan när som helst under studiens gång avbryta ert deltagande utan någon motivering. Intervjuerna kommer att avidentifieras och ni kommer vara helt anonyma i studien om så önskas. Intervjuerna kommer att spelas in för att kunna återge exakt det som har sagts, dessa inspelningar kommer att behandlas konfidentiellt och förvaras oåtkomligt för andra.

Förslag på datum

Det vore fördelaktigt för oss om ni, vid intresse, har möjlighet att träffa oss ett av följande datum: 15, 17, 20–24 november.

Har ni några frågor så är du varmt välkommen att kontakta oss på: xxxx, xxxx eller telefonnummer: xxxx samt xxxx. Det går även utmärkt att vända er till vår handledare i uppsatsen: xxxx eller telefon: xxxx.

Vänliga hälsningar,

Fanny Eriksson & Emma Alexandersson